

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Злоупотреба доминантног положаја у домаћем
праву – појам, облици и пракса**
(мастер рад)

Ментор:
Проф. др Александар С. Мојашевић

Студент:
Александар Јовић
М 039/20-О

Ниш, 2022. године

САДРЖАЈ

1. Увод.....	4
2. Појам повреде конкуренције.....	6
2.1. Облици повреде конкуренције у домаћем праву	8
2.2. Улога Комисије за заштиту конкуренције.....	10
3. Појам злоупотребе доминантног положаја.....	11
4. Релевантно тржиште	13
5. Облици злоупотребе доминантног положаја.....	15
6. Санкционисање злоупотребе доминантног положаја.....	17
7. Пракса злоупотребе доминантног положаја у Републици Србији	20
7.1. Случај 1: Злоупотреба доминантног положаја од стране учесника Ниш-експрес доо Ниш.....	20
7.2. Случај 2: Злоупотреба доминантног положаја на примеру ЕПС Дистрибуција (поновљени поступак).....	22
7.3. Случај 3: Злоупотреба доминантног положаја на примеру Интер турс плус Аранђеловац.....	24
7.4. Случај 4: Злоупотреба доминантног положаја на примеру ЕПС-Дистрибуција	25
7.5. Случај 5: Злоупотреба доминантног положаја на примеру ЈКП „Погребне услуге” Београд и одређивање мере злоупотребе конкуренције.....	27
7.6. Случај 6: Злоупотреба доминантног положаја на примеру на примеру Јавног Комуналног Предузећа „Градско гробље“ и мера заштите конкуренције	29
7.7. Случај 7: Злоупотреба доминантног положаја на примеру акционарских друштава „Млекара” из Суботице и „Имлек” из Београда.....	30
7.8. Случај 8: Злоупотреба доминантног положаја на примеру „ЕКI Transfers“ доо Београд	31
7.9. Случај 9: Злоупотреба доминантног положаја на примеру „Serbia Broadband” – Srpske Kablovske mreže, д.о.о. из Крагујевца.....	33

7.10. Случај 10: Злоупотреба доминантног положаја на примеру АД „Имлек“ из Београда и „Млекара“ из Суботице.....	34
7.11. Случај 11: Злоупотреба доминантног положаја на примеру АД БАС.....	36
7.12. Случај 12: Злоупотреба доминантног положаја на примеру „Фриком“ А.Д. Београд са мером заштите конкуренције.....	37
7.2. Збирна анализа дванаест случајева повреде конкуренције.....	42
8. Закључак.....	43
ЛИТЕРАТУРА.....	47

1. Увод

У овом раду аутор ће анализирати и представити регулативу повреде конкуренције у Републици Србији, и то кроз један од облика повреде конкуренције – злоупотребу доминантног положаја.¹ Злоупотреба доминантног положаја код нас регулисана је Законом о заштити конкуренције (у даљем тексту: Закон).² Важно је истаћи да није свако стицање и одржавање доминантног положаја на тржишту забрањено и противправно, већ да се у сваком конкретном случају мора утврђивати да ли се поступање одређеног привредног субјекта може третирати као злоупотреба доминантног положаја, односно да ли је сваки доминантни положај малициозан из аспекта правила о конкуренцији. Наиме, доминантни положај може донети и одређене економске користи попут улагања у истраживање и развојну политику. Ови процеси могу довести до смањивања цена добара и услуга и унапређења њиховог квалитета. На тај начин показује се брига о купцима и могуће је повећање тржишног учешћа.

Аутор ће се у раду бавити тиме колико су чести позитивни, а колико негативни ефекти доминантног положаја у пракси, будући да су случајеви позитивног ефекта доминантног положаја ретки, зато што компаније које су стекле доминантни положај на тржишту углавном једнострано „избаце“ конкуренцију са тржишта и саме одлучују о ценама добара и услуга и њиховом квалитету.

Да би се утврдило да ли нека компанија злоупотребљава доминантни положај на тржишту неопходно је утврдити тржишно учешће, а затим и факторе који су допринели таквој позицији предузећа и његовом односу према конкурентима и потрошачима.

Уз то, анализираћемо и улогу и задатке Комисије за заштиту конкуренције (у даљем тексту: Комисија), као органа установљеног Законом о заштити конкуренције, као и санкције које држава користи у борби против злоупотребе доминантног положаја.

Дакле, предмет овог рада јесте злоупотреба доминантног положаја у домаћем праву. Циљ рада јесте да дефинишемо злоупотребу доминантног положаја, објаснимо њене облике, укажемо на проблем злоупотребе доминантног положаја који може озбиљно утицати на конкуренцију, осврнути се на Закон који регулише ову материју, направити разлику између доминантног положаја учесника на тржишту и злоупотребу доминантног положаја на тржишту и анализирати релевантно тржиште производа и

¹ За остале облике повреде повреде конкуренције (тржишне структуре), видети: Б. Беговић, М. Лабус, А. Јовановић, *Економија за правнике*, Правни факултет Универзитета у Београду, Центар за издаваштво и информисање, Београд, 2013, стр. 229-288.

² „Службени гласник РС”, бр. 51/2009 и 95/2013.

релевантно географско тржиште. С обзиром на дефинисани предмет и циљ истраживања, користићемо дескриптивни метод како бисмо објаснили све наведене релевантне концепте у вези са злоупотребом доминантног положаја, али и нормативно-догматски метод ради проучавања релевантних норми из Закона о заштити конкуренције. Сем тога, у сврху анализе домаће праксе злоупотребе доминантног положаја, користићемо метод студије случаја, којом приликом ћемо прво приказати конкретне случајеве (укупно дванаест), односно одлуке Комисије за заштиту конкуренције, а потом ћемо дати одређене коментаре и критичка запажања.

Рад се састоји из неколико тематских целина (одељака). Након уводних разматрања, у **другом одељку** обрађује се појам повреде конкуренције и облици повреде конкуренције, као и улога Комисије за заштиту конкуренције на домаћем тржишту. **Трећи одељак** рада тиче се дефинисања злоупотребе доминантног положаја, а **четврти одељак** концепта релевантног тржишта у домаћем праву. У **петом одељку** прелази се на облике злоупотребе доминантног положаја, док се у **шестом одељку** обрађује питање санкционисања злоупотребе доминантног положаја. У **седмом одељку** посвећује се нарочита пажња конкретним случајевима из домаће праксе повреде конкуренције, када је реч о злоупотреби доминантног положаја, након чега следе закључна разматрања.

2. Појам повреде конкуренције

Због чега је конкуренција толико важна, те њена повреда заокупља пажњу правне и економске теорије и правне праксе? Да бисмо одговорили на ово питање, морамо знати шта је то конкуренција. Конкуренција је „*ривалитет или надметање играча на тржишту, односно тржишној утакмици*”³ или „*утакмица слободних и независних учесника на тржишту*”.⁴ Она постоји како на страни понуде, тако и на страни тражње. Без конкуренције и њене заштите не би било привредног напретка, јер конкуренција подстиче тржишне учеснике да буду бољи (ефикаснији) од конкурената. Сходно томе, постојање конкуренције осигурава повећање економске ефикасности, и то: 1) алокативне ефикасности (производи се оно што је потребно и у количини која је друштву потребна); 2) производне ефикасности (производи се у најниже могуће трошкове по јединици производа); 3) динамичке ефикасности (побољшање производа и самог процеса производње); и 4) селективне функције тржишта (раздваја успешна од мање успешних предузећа).⁵ У ствари, конкуренција је јако важна за остварење основних функција тржишта: 1) информативне, алокативне, селективне и дистрибутивне.⁶

Полазећи од значаја конкуренције за привредни раст и животни стандард, поставља се питање, шта је то што доводи до нарушавања конкуренције, односно шта је супротност слободном тржишту? Одговор је *монопол*, односно способност једног привредног субјекта да утиче на тржишне цене.⁷ Монопол је, поред екстерних ефеката (екстерналија) и неједнаке расподеле доходака, типичан *недостатак тржишта*.⁸ Пошто је недостатак тржишта, јавља се потреба за државном интервенцијом, у овом случају у

³ Дефиниција преузета из: Б. Беговић, В. Павић, *Шта је то конкуренција и како се штити?*, Центар за либерално-демократске студије, Београд, 2010, стр. 5.

⁴ Дефиниција преузета из: Т. Рајчевић, *Право конкуренције Европске уније: основне поставке*, Влада Републике Србије, Канцеларија за придруживање Европској унији, Београд, 2005, стр. 16. Интересантно је да Римски споразум не дефинише конкуренцију, већ само наводи, без ограничавања, споразуме којима се нарушава конкуренција (article 101, para. 1 of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union, (2012/C 326/01)). Иначе, у овом раду, аутор елаборира о праву конкуренције Европске уније, али се за потребе нашег рада ограничавамо на домаће право конкуренције и то у делу злоупотребе доминантног положаја. Више о злоупотреби доминантног положаја у Европској унији, са прегледом литературе, видети: А. Dornean, М. Mărginean, Effects Analysis in Abuse of Dominance Cases in European Union, *Journal of Public Administration, Finance and Law*, Issue 10/2016, pp. 212-221; о праву конкуренције у Великој Британији, видети: А. Scott, The Evolution of Competition Law and Policy in the United Kingdom, *LSE Law, Society and Economy Working Papers 9/2009*, London School of Economics and Political Science Law Department, pp. 1-26.

⁵ Б. Беговић, В. Павић, *op. cit.*, стр. 6.

⁶ Више о функцијама тржишта, видети у: Љ. Николић, А. Мојашевић, *Економија за правнике*, Медивест, Ниш, 2016, стр. 142-144.

⁷ *Ibid.*, стр. 39.

⁸ Више о недостацима тржишта, видети: *ibid.*, стр. 38-40.

виду антимонополског права и антимонополске политике.⁹ Ово разликовање између (антимонополског) права и политике има и практични значај, јер је осим добро конципираних правних аката, за остварење прокламованих циљева (пре свега, заштите конкуренције), подједнако важна, ако не и важнија, примена правних аката.¹⁰

Тематиком повреде конкуренције у Републици Србији бави с и Закон о заштити конкуренције који се примењује од 01.12.2009. године. Измене и допуне закона су извршене 2013. године, при чему су одговарајући подзаконски акти усвојени 2009. и 2010. године, док је 2016. године усвојена и нова Уредба о садржини и начину подношења пријаве концентрације (скр. Уредба о пријави концентрације).¹¹ Средином 2017. године Министарство трговине, туризма и телекомуникација, као овлашћени предлагач и Комисија за заштиту конкуренције, започели су рад на изради нацрта новог закона о заштити конкуренције. Сврха доношења Закона јесте обезбеђивање равноправности свих учесника на тржишту у циљу подстицања економске ефикасности, повећања друштвеног благостања и заштита потрошача. У пракси се оправдано истиче да је предметни закон и те како важан да би тржишна економија у Републици Србији уопште правилно функционисала, да би се привлачиле инвестиције (нарочито стране директне) и потенцијално реализовало планирано придруживање наше земље Европској унији. Како се истиче,¹² од квалитетне регулације тржишта, а самим тим и од права конкуренције, зависи и стварање оптималне пословне климе и правног оквира, као и даље пружање производа и услуга највишег квалитета потрошачима у Србији.

Окосница политике конкуренције у националним законодавствима, самим тим и у Републици Србији, јесу управо закони који уређују ову област и надлежна државна тела која су дужна да ове законе спроводе и врше надзор над њиховом применом.

Према нашем Закону, под повредом конкуренције се сматрају *„акти или радње учесника на тржишту које за циљ или последицу имају или могу да имају значајно ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције.“*¹³ Закон се примењују се *„на сва правна и физичка лица која непосредно или посредно, стално, повремено или једнократно учествују у промету робе, односно услуга, независно од њиховог правног*

⁹ Антимонополска политика шири је појам од антимонополског права (права конкуренције). Више о томе у: *ibid.*, стр. 330-331.

¹⁰ Овај став је изнет у: Николић, Љ. Политика заштите конкуренције у Србији – донети и ограничења, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, Ниш, Правни факултет, 2019, Бр. 84 (2019), стр. 153.

¹¹ „Службени гласник РС“, бр. 5/2016.

¹² Видети: <https://bizlife.rs/bizkolegijum-kvalitetna-regulacija-trzista-neophodna-za-stvaranje-povoljne-poslovne-klime-video/>, приступ: 27.8.2022.

¹³ Члан 9. Закона о заштити конкуренције.

статуса, облика својине или држављанства, односно државне припадности [...].¹⁴ У истом члану 3. Закона прецизирано је да се ради о домаћим и страним привредним друштвима, предузетницима, државним органима на националном и локалном нивоу, синдикатима, установама, удружењима, задругама и другим облицима удруживања на тржишту, јавним предузећима, привредним друштвима, предузетницима и другим учесницима на тржишту који обављају делатност од општег интереса и другима. Из овог члана Закона јасно се види да је његова персонална примена широко постављена, односно да заштита конкуренције покрива значајан број привредних субјеката на тржишту.

2.1. Облици повреде конкуренције у домаћем праву

Два облика повреде конкуренције које регулише Закон о заштити конкуренције јесу:

1. рестриктивни споразуми¹⁵ и
2. злоупотреба доминатног положаја.¹⁶

*Рестриктивни споразуми су споразуми између учесника на тржишту који имају за циљ или последицу значајно ограничавање, нарушавање или спречавање, конкуренције на територији Републике Србије.*¹⁷ Рестриктивни споразуми могу бити уговори, поједине одредбе уговора, изричитих или прећутних договори, усаглашене праксе, као и одлуке облика удруживања учесника на тржишту, а којима се нарочито:

- 1) непосредно или посредно утврђују куповне или продајне цене или други услови трговине;
- 2) ограничава и контролише производња, тржиште, технички развој или инвестиције;
- 3) примењују неједнаки услови пословања на исте послове у односу на различите учеснике на тржишту, чиме се учесници на тржишту доводе у неповољнији положај у односу на конкуренте;
- 4) условљава закључивање уговора или споразума прихватањем додатних обавеза које с обзиром на своју природу и трговачке обичаје и праксу нису у вези са предметом споразума;

¹⁴ Члан 3. Закона о заштити конкуренције.

¹⁵ Детаљније о хоризонталним рестриктивним споразумима, видети, нпр. С. Стефановић, *Право Србије и право Европске уније – хоризонтални споразуми*, Задужбина Андрејевић, Београд, 2017.

¹⁶ У даљем тексту биће више речи о злоупотреби доминантног положаја.

¹⁷ Члан 10. став 1. Закона о заштити конкуренције.

5) деле тржишта или извори набавки.¹⁸

Злоупотреба доминантног положаја јесте посебан облик нарушавања конкуренције. Да би дошло до нарушавања конкуренције злоупотребом доминантног положаја мора да буду испуњена два услова.¹⁹ Први услов је да учесник на тржишту има доминантни положај, а он постоји када учесник нема конкуренцију или је она безначајна, односно ако има значајно бољи положај у односу на конкуренцију.²⁰ Осим овог услова, неопходно је да предузеће које има доминантан положај испуни још један услов како би се сматрало да оно нарушава конкуренцију. Потребно је да то предузеће *злоупотребљава* свој доминантни положај.²¹ Облици злоупотребе доминантног положаја могу бити различити, а домаћи Закон издваја:²² 1. наметање (куповне или продајне) неправичне цене или других неправичних услова пословања; 2. ограничавање производње, тржишта или техничког развоја; 3. примењивање неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту (фаворизовање неких учесника на тржишту); 4. условљавање закључења уговора тиме да друга страна прихвати додатне обавезе које по својој природи или према трговачким обичајима нису у вези са предметом уговора (условљавање закључења уговора преузимањем некоректних обавеза). Сви наведени облици злоупотребе доминантног положаја су забрањени.²³

Према томе, уколико једно предузеће има само доминантан или монополски положај, оно тиме не повређује конкуренцију. Штавише, економски гледано, пожељно је да предузећа теже да стекну монополски положај, јер тиме имају подстицај да повећају своју економску ефикасност (алокативну, производну и динамичку), чиме омогућавају и селекциону функцију тржишта²⁴ и, у крајњем, максимизацију укупног друштвеног благостања.²⁵

¹⁸ Члан 10. став 2. Закона о заштити конкуренције.

¹⁹ Видети: Љ. Николић, А. Мојашевић, *op. cit.*, стр. 335. Више о злоупотреби доминантног положаја на нивоу ЕУ, видети: Р. Behrens, The Ordoliberal Concept of “Abuse” of a Dominant Position and its Impact on Article 102 TFEU, Discussion Paper No. 7/15, September 2015, Europa-Kolleg Hamburg, Institute for European Integration, pp. 1-34; за преглед основних појмова у вези са злоупотребом доминантног положаја на нивоу ЕУ, видети: 11. Office of Fair Trading, Abuse of a dominant position, Understanding competition law, Competition law guidelines, December 2004, доступно на: <https://www.gov.uk/government/publications/abuse-of-a-dominant-position>

²⁰ *Ibid.*

²¹ *Ibid.* стр. 336.

²² Члан 16, став 2. Закона о заштити конкуренције.

²³ Члан 16, став 1. Закона о заштити конкуренције.

²⁴ Видети одељак о повреди конкуренције.

²⁵ Постоје и посебни индекси који мере различите тржишне структуре или јачину регулације истих, између осталог и злоупотребе доминантног положаја, између земаља и током времена. Више о тим индексима видети у: А. Bradford, А. S. Chilton, Competition Law around the World from 1889 to 2010: The Competition Law Index, *Journal of Competition Law and Economics*, Volume 14, Issue 3, September 2018, pp. 393-432. У овом раду ограничавамо се на право конкуренције Србије.

2.2. Улога Комисије за заштиту конкуренције

Да ли привредни субјекат злоупотребљава доминантни положај на релевантном тржишту утврђује Комисија за заштиту конкуренције, чије је оснивање, положај, организација и овлашћења регулисана Законом о заштити конкуренције.²⁶

Комисија је основана 2006. године на основу Закона.²⁷ Органи Комисије су Савет и председник Комисије,²⁸ а Стручна служба обавља послове из надлежности Комисије.²⁹ Савет има пет чланова, и то председника Комисије и четири члана, а председник Комисије представља и заступа Комисију.³⁰

Стручна служба Комисије организована је у седам сектора и то:

1. Сектор за испитивање конкуренције;
2. Сектор за утврђење повреда конкуренције;
3. Сектор за међународну и домаћу сарадњу;
4. Сектор за правне послове;
5. Сектор за економску анализу;
6. Сектор за материјално-финансиске послове;
7. Сектор за нормативно-правне, кадровске и опште послове.³¹

Закон у члану 20 предвиђа да је Комисија самостална и независна организација која врши јавна овлашћења у складу с овим законом. Комисија има статус правног лица. Комисија за свој рад одговара Народној скупштини, којој подноси годишњи извештај о раду до краја фебруара текуће године, за претходну годину.

У надлежности Комисије јесте да:

1. решава о правима и обавезама учесника на тржишту у складу са законом;
2. одређује управне мере у складу са овим законом;
3. учествује у изради прописа који се доносе у области заштите конкуренције;
4. предлаже Влади доношење прописа за спровођење овог закона;
5. доноси упутства и смернице за спровођење овог закона;

²⁶ Видети од чл. 20. до чл. 32. Закона о заштити конкуренције.

²⁷ Видети сајт Комисије: <https://www.kzk.gov.rs/>

²⁸ Чл. 22. ст. 1. Закона о заштити конкуренције.

²⁹ Чл. 26. ст. 1. Закона о заштити конкуренције.

³⁰ Чл. 22. ст. 3 и 4. Закона о заштити конкуренције.

³¹ Видети: М. Матић Бошковић, „Заштита конкуренције у Србији – функционисање механизма заштите“, У: *Заштита конкуренције и сузбијање монопола*, уредник: мр Марина Матић Бошковић, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србија, Београд, 2014, стр. 15.

6. прати и анализира услове конкуренције на појединачним тржиштима и у појединачним секторима;
7. даје мишљење надлежним органима на предлоге прописа, као и на важеће прописе који имају утицај на конкуренцију на тржишту;
8. даје мишљења у вези са применом прописа у области заштите конкуренције;
9. остварује међународну сарадњу у области заштите конкуренције, ради извршавања међународних обавеза у овој области и прикупља информације о заштити конкуренције у другим државама;
10. сарађује са државним органима, органима територијалне аутономије и локалне самоуправе, ради обезбеђивања услова за примену овог закона и других прописа којима се уређују питања од значаја за заштиту конкуренције;
11. предузима активности на развијању свести о потреби заштите конкуренције;
12. води евиденцију о пријављеним споразумима, о учесницима који имају доминантан положај на тржишту, као и о концентрацијама, у складу са овим законом;
13. организује, предузима и контролише спровођење мера којима се обезбеђује заштита конкуренције;
14. обавља и друге послове у складу са законом.³²

3. Појам злоупотребе доминантног положаја

Доминантан положај на тржишту има историјски карактер. У прошлости су владари били ти коју су субјектима на тржишту давали одређене повластице које су им омогућавале да остваре доминантан положај на тржишту, и потенцијално да га злоупотребе. Овакав начин добијања доминантног положаја на тржишту може се препознати у већини земаља.

Прокопијевић у свом раду³³ наводи да су они који би од владара добили трговинске привилегије по правилу били једини извозници те робе и зато су и диктирали

³² Члан 21. став 1. Закона о заштити конкуренције.

³³ М. Прокопијевић., „Зашто је потребна политика конкуренције?“, У: *Заштита конкуренције и сузбијање монопола*, уредник: мр Марина Матић Бошковић, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србија, Београд, 2014, стр. 24.

услове снабдевања. Како наводи, увозници су били монополисти, лишени конкуренције који су имали могућност продаје по вишим ценама, те су могли да остварују и монополску ренту – разлику између зараде када нема конкуренције и ниже зараде када постоји нормална конкуренција. Истиче се да би та разлика могла ићи и до неколико стотина процената у односу на набавну цену неке робе.

Сматра се да су повреде конкуренцијских односа у тржишној привреди дошле до изражаја и у XX веку. Наиме, према Перовићу период након Другог светског рата обележио је процес глобализације, праћен либерализацијом светске трговине. Европска комисија је почела да се озбиљно бави већим повредама конкуренције на тржишту Европске уније до којих је дошло средином XX века, те је усвајала различите правне акте у тој области.³⁴

Данас се може рећи да је заштита права конкуренције и спречавање злоупотребе доминантног положаја највише регулисано у земљама са развијеном тржишном привредом, док је код земаља у развоју и транзицији постоји макар и минимум прописа који регулишу ову материју. Уједно су и земље у развоју и чланице Европске уније које су још приликом формирања Европске економске заједнице, у оквиру Римског Споразума из 1957. године донеле члан 86 (члан 102. Уговора о функционисању Европске уније³⁵) који се односи на право конкуренције на тржишту Европске уније.

Чланом 102. Уговора о функционисању Европске уније прописано је: „*Свака злоупотреба доминантног положаја једног или више учесника на унутрашњем или његовом знатном делу биће забрањена као неусклађена са унутрашњим тржиштем уколико може утицати на трговину држава чланица*“.³⁶

У економској науци не постоји општеприхваћена дефиниција доминантног положаја. С друге стране, Закон о заштити конкуренције наводи да: „*Доминантни положај има учесник на тржишту који, због своје тржишне снаге, може да послује на релевантном тржишту у значајној мери независно у односу на стварне и потенцијалне конкуренте, купце, добављаче или потрошаче*“.³⁷

Поред постојања индивидуалне доминације, постоји и тзв. колективна доминација и то је случај када два или више правно независна учесника на тржишту могу да имају

³⁴ Д. Перовић, *Злоупотреба доминантног положаја на примеру компаније Michelin*, Универзитет Сингидунум, Београд, 2015, стр. 142.

³⁵ Teaty on the Functioning of the European Union – TFEU, Official EN Journal of the European Union, 2012/C 326/01.

³⁶ Доступно на (хрватском језику): <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/hr/TXT/?uri=celex:12016ME/TXT>, приступ 12.7.2022.

³⁷ Члан 15. став 1. Закона о заштити конкуренције.

доминантан положај ако су повезани економским везама тако да на релевантном тржишту заједнички наступају или делују као један учесник.³⁸

Тржишна снага учесника на тржишту се утврђује у односу на релевантне економске и друге показатеље, а нарочито:

1. структуру релевантног тржишта;
2. тржишни удео учесника на тржишту чији се доминантни положај утврђује, нарочито ако је већи од 40% на утврђеном релативном тржишту;
3. стварне и потенцијалне конкуренте;
4. економску и финансијску снагу;
5. степен вертикалне интегрисаности;
6. предности у приступу тржиштима снабдевања и дистрибуције;
7. правне или чињеничне препреке за приступ других учесника на тржишту;
8. снага купаца;
9. технолошке предности, права интелектуалне својине.³⁹

Закон забрањује злоупотребу доминантног положаја на тржишту и предвиђа исту као један од две врсте повреде конкуренције. Међутим, право конкуренције не забрањује нити кажњава постојање доминантног положаја. То је и разумљиво, јер не треба да се кажњава онај који је успешан на тржишту.

Поступци које право конкуренције дефинише као злоупотребу доминантног положаја су забрањени и кажњиви само ако их врши доминантни учесник на тржишту. Уколико то чини сваки други учесник на тржишту, ти поступци престављају дозвољену борбу за побољшавање свог положаја на тржишту.

4. Релевантно тржиште

У свим случајевима заштите конкуренције, први корак јесте дефинисање релевантног тржишта. Постоје две димензије релевантног тржишта:

- 1) Релевантно тржиште производа и

³⁸ Ч. Радојичић, „Злоупотреба доминантног положаја (предмет „ФРИКОМ” – анатомија једне повреде конкуренције)”, У: *Заштита конкуренције и сузбијање монопола*, уредник: мр Марина Матић Бошковић, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србија, Београд, 2014, стр. 50-51.

³⁹ Члан 15. став 2. Закона о заштити конкуренције.

2) Релевантно географско тржиште.

У Закону се каже да **релевантно тржиште производа** представља скуп робе, односно услуга које потрошачи и други корисници сматрају заменљивим у погледу њиховог својства, уобичајене намене и цене.⁴⁰ Такође, закон дефинише и **релативно географско тржиште** као територију на којој учесници на тржишту учествују у понуди или потражњи и на којој постоје исти или слични услови конкуренције, а који се битно разликују од услова конкуренције на суседним територијама.⁴¹

У оквиру утврђеног релевантног тржишта, може се издвојити једно или више ужих тржишта производа, односно географских тржишта, када исту робу или услуге купују категорије купаца са различитим могућностима опредељења за куповину супститута. Шире релевантно тржиште може се одредити тако да обухвати два или више релевантних тржишта производа, ако роба или услуге које припадају различитим релевантним тржиштима имају заједнички супститут. У оквиру утврђеног релевантног географског тржишта може се издвојити једно или више ужих географских тржишта, ако су услови конкуренције на том ужем тржишту различити у односу на остала тржишта. Шире релевантно географско тржиште може се одредити тако да обухвати два или више релевантних географских тржишта, ако поједини учесници на тржишту нуде или су у могућности да у кратком року и без великих трошкова понуде робу или услуге истовремено на више различитих географских тржишта.⁴²

Релевантно тржиште може да се одреди путем:

1. теста хипотетичког монополисте
2. анализа корелација цена
3. тест Грангерове узрочности
4. коинтеграционом анализом
5. непрекидни ланац супституције
6. други.⁴³

Комисији се сумарно налаже да релевантно тржиште одреди проценом супституције тражње и понуде, а „на основу расположивих података”.⁴⁴

Предметним законом је дефинисан и положај странке у поступку на релевантном тржишту, те је предвиђено да „доминантан положај има учесник на тржишту који, због

⁴⁰ Члан 6. став 2. Закона о заштити конкуренције.

⁴¹ Члан 6. став 3. Закона о заштити конкуренције.

⁴² Уредба о критеријумима за одређивање релевантног тржишта, *Службени гласник РС*, 89/2009.

⁴³ Видети: <https://www.belox.rs/sr/articles/usluge/za-tita-konkurencije/analiza-relevantnog-tr-i-ta>.

⁴⁴ *Ibid.*

своје тржишне снаге, може да послује на релевантном тржишту у значајној мери независно у односу на стварне или потенцијалне конкуренте, купце, добављаче или потрошаче”.⁴⁵

5. Облици злоупотребе доминантног положаја

Неки од облика злоупотребе доминантног положаја су *exempli causa* наведени у члану 16. став 2. Закона о заштити конкуренције, и то су:

- 1) непосредно или посредно наметање неправичне куповне или продајне цене или других неправичних услова пословања;
- 2) ограничавање производње, тржишта или техничког развоја;
- 3) примењивање неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту, чиме се поједини учесници на тржишту доводе у неповољнији положај у односу на конкуренте;
- 4) условљавање закључења уговора тиме да друга страна прихвати додатне обавезе које по својој природи или према трговачким обичајима нису у вези са предметом уговора.

Постоје две врсте злоупотребе доминантног положаја:

1. Експлоатативна (реализација тржишне моћи према потрошачима);
2. Ексклузиона (реализација тржишне моћи према конкурентима).

Експлоатативна злоупотреба доминантног положаја представља реализацију тржишне моћи учесника на тржишту према купцима, односно потрошачима.⁴⁶ Основни облик експлоатативне злоупотребе доминантног положаја јесте наметање прекомерне цене. То би биле оне цене којима се злоупотреба доминантног положаја према купцима остварује економски профит, односно рента.⁴⁷ С друге стране, европско право познаје и друге облике експлоатативне злоупотребе доминантног положаја, док америчко право не познаје експлоатативне злоупотребе доминантног положаја. Међутим, америчко право познаје ексклузионо понашање, усмерено на искључење конкурената са тржишта, само што га назива монополизацијом.

⁴⁵ Члан 15. став 1. Закона о заштити конкуренције.

⁴⁶ Б. Беговић, В. Павић, Д. Поповић, *Увод у право конкуренције*, Правни факултет Унивезитет у Београду, Београд, 2019, стр. 84.

⁴⁷ *Ibid.*

Већу пажњу треба посветити *ексклузионој злоупотреби доминантног положаја*, јер је она потенцијално опаснија. Облици ексклузионе злоупотребе доминантног положаја јесу:

1. предаторно формирање цена,
2. ценовна и друга дискриминација, и
3. везана трговина.

Предаторно формирање цена заснива се на томе да учесник на тржишту обара продајну цену свог производа испод сопствених просечних, односно просечних варијабилних трошкова и услед тога бележи финансијске губитке. Таквим понашањем он тера своје конкуренте да такође обарају цене (иначе ће остати без купаца, а тиме и без прихода од продаје), што доводи до њихових финансијских губитака. Онај учесник на тржишту који се упушта у предаторно формирање цена нада се да ће боље поднети финансијске губитке од конкурентата, да ће конкуренте „отерати“ у стечај и да ће на тај начин да их елиминише из тржишне утакмице, чиме би остварио монополске предуслове за експлоатацију купаца, односно потрошача.⁴⁸

Ценовна дискриминација је продаја различитих јединица аутпута које имају исте трошкове производње по различитим ценама од стране предузећа. Какве ће бити класификације ценовне дискриминације зависи од садржине, обухватности и циљевима. Постоје бројне класификације дискриминације цене, али модерне варијанте прихватају Пигуову класификацију дискриминације ценама првог, другог и трећег степена.⁴⁹ Додуше, неки економисти сматрају да је у наведеној класификацији направљен озбиљан пропуст јер не постоји осећај да се другостепена дискриминација ценама налази између првостепене и трећестепене. Из наведеног разлога првостепена и трећестепена се прихватају као директна, а другостепена као индиректна дискриминација цена.⁵⁰

Затим, Штакелбергер је разликовао четири типа дискриминације цена, а то су:

- 1) дискриминација производа према сврси употребе производа (нпр. тарифе за коришћење телефона),
- 2) дискриминација ценама према циљној групи купаца (снижење цена улазница на утакмицама, или за музеје, за ученике, студенте и војнике, дискриминација

⁴⁸ *Ibid.*

⁴⁹ Д. Здравковић, Б. Стојановић, Д. Ђорђевић, И Стојановић, *Теорија и политика цена*, Економски факултет универзитета у Београду, Београд, 2000, стр. 201.

⁵⁰ Д. Здравковић, Ј. Петровић, *Дискриминација ценама на тржишту авио-саобраћаја*, Природно-математички факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2013, стр. 4.

ценама према регионално сегментисаним тржиштима (нпр. домаће и страно тржиште),

3) дискриминација ценама према регионално сегментисаним тржиштима (нпр. домаће и страно тржиште),

4) дискриминација ценама према времену (летња и зимска тарифа за утрошену електричну енергију).⁵¹

Код ценовне дискриминације је карактеристично да може да наруши конкуренцију, али и да доведе до економске ефикасности. Због тога је неопходно право конкуренције у случају ценовне дискриминације обазриво примењивати.

Везана трговина према Закону о заштити конкуренције јесте „*условљавање закључивања уговора тиме да друга страна прихвати додатне обавезе која по својој природи или према трговачким обичајима нису у вези са предметом уговора*“.⁵² Међутим, у многим случајевима везана трговина доводи до економске ефикасности, а тиме и до максимизације друштвеног благостања. Многи производи се продају управо путем везане трговине. На тржишту се продају мобилни телефони, а не њихови саставни делови. Ипак, постоје ситуације у којима везана трговина може да доведе до елиминације конкурената. На пример, Европска комисија је за случај *Microsoft* утврдила да је *Microsoft* крив када је продавао свој оперативни систем у коме је био интегрисан *Internet Explorer*.

На крају, постоји још пословних потеза који могу да користе компаније како би злоупотребиле свој доминантни положај. Међутим, приликом примене права конкуренције у таквим случајевима треба бити обазрив јер такви случајеви могу повећати економску ефикасност односно друштвено благостање.

6. Санкционисање злоупотребе доминантног положаја

У борби против злоупотребе доминантног положаја Комисији стоји на располагање мере заштите конкуренције и то:

- 1) новчана казна,
- 2) мере понашања,
- 3) структурна мера.

Учеснику на тржишту одредиће се мера заштите конкуренције у облику обавезе плаћања *новчаног* износа у висини највише **10%** од укупног годишњег прихода

⁵¹ С Kindlberger, *Међународна економија*, Вук Караџић, Београд, 1974, стр. 125-142.

⁵² Члан 16. став 2. Закона о заштити конкуренције.

оствареног на територији Републике Србије ако злоупотреби доминантан положај на релевантном тржишту.⁵³

Мере понашања имају за циљ отклањање утврђене повреде конкуренције, односно спречавање могућности настанка исте или сличне повреде, давањем налога за предузимање одређеног понашања или забране одређеног понашања. Ове мере Комисија одређује у Решењу којим се утврђује повреда конкуренције. Битно је истакнути да те мере понашања морају да буду сразмерне тежини утврђене повреде конкуренције, као и у непосредној вези с актима или радњама које су изазвале повреду.⁵⁴

Ако се утврди значајна опасност од понављања исте или сличне повреде као непосредне последице саме структуре учесника на тржишту, Комисија може да одреди меру која би имала за циљ промену у тој структури ради отклањања такве опасности, односно успостављање структуре која је постојала пре наступања утврђене повреде (*структурне мере*).⁵⁵ Структурна мера се одређује само ако нема могућности за одређивање једнако или приближно делотворне мере понашања или ако би одређивање мере понашања представљало већи терет за учесника на тржишту него конкретна структурна мера, односно ако раније изречена мера понашања поводом исте повреде конкуренције није спроведена у целини.⁵⁶ Структурна мера може да предвиђа обавезу развргавања настале структуре учесника на тржишту, нарочито путем продаје појединих његових делова или имовине другим лицима која нису повезана са учесником на тржишту.⁵⁷

На крају, Влада ближе описује услове за одређивање мере понашања и структурне мере. У овом делу је битно поменути и то да Комисија, тачније Савет Комисије, има могућност да донесе закључак о прекиду поступка испитивања повреде конкуренције којим се одређује мера понашања или структурна мера, што је једна од најзначајнијих новина, уведена изменама и допунама Закона о заштити конкуренције. Наведени закључак о прекиду се може донети ако странка, на основу садржине закључка о покретању поступка, тј. чињеница утврђених у поступку, у законском року поднесе предлог обавеза које је спремна добровољно да преузме ради отклањања могућих повреда конкуренције, са условима и роковима за извршење мере. Када странка поднесе наведени предлог, Комисија о томе објављује обавештење на својој интернет страници,

⁵³ Члан 68. став 1 (1). Закона о заштити конкуренције.

⁵⁴ Члан 59. став 1. Закона о заштити конкуренције.

⁵⁵ Члан 59. став 3. Закона о заштити конкуренције.

⁵⁶ Члан 59. став 4. Закона о заштити конкуренције.

⁵⁷ Члан 59. став 5. Закона о заштити конкуренције.

са позивом свим заинтересованим странама за достављање писаних примедба, ставова и мишљења у року од 20 дана од дана објаве овог обавештења. Ако, на основу анализе стања на тржишту, Комисија утврди да је вероватно да ће се на основу предложених обавеза остварити циљ мере, закључком ће одредити меру на основу датог предлога; међутим, Комисија нема обавезу да прихвати предлог, али уколико донесе Закључак о прекиду поступка одредиће и рок за извршење обавезе странке и за доставу доказа о испуњењу услова из мере. Поступак ће се наставити, у року не дужем од три године од дана доношења закључка о прекиду, ако наступе битне промене околности на којима се заснивао закључак о прекиду поступка или ако странка не испуни обавезе из мере у року одређеном за испуњење, односно не достави одговарајуће доказе о томе, или ако Комисија установи да је закључак о прекиду поступка донет на основу нетачних, неистинитих, некомплетних или обмањујућих података које је доставила странка. Комисија ће водити рачуна по службеној дужности да ли странка поступа у складу са донетим закључком.⁵⁸

Како се наводи у Мишљењу Комисије од дана 13.05.2015. године,⁵⁹ институт прекида поступка би требало, пре свега, сагледати у светлу намере законодавца да се допринесе економичности поступка, без обавезе Комисије да утврди постојање повреде, уз истовремено отклањање, по конкуренцију, спорног стања на тржишту на бржи и ефикаснији начин. Овај институт повољан је и за учесника на тржишту – странку у поступку, у том смислу што јој се омогућава да сама предложи обавезе, којима се постиже циљ мера, без доношења решења о повреди које би подразумевало и одређивање мере заштите конкуренције. У мишљењу се наводи да се одредбе члана 58. Закона, као уосталом ни било ког другог члана Закона, не могу разматрати, оцењивати и примењивати ван контекста осталих одредаба Закона и одредаба других прописа који су донети на основу Закона. Самим тим, прекид поступка није примерен у поступцима испитивања најтежих повреда конкуренције из члана 10. Закона, чији је циљ одређивање цена или ограничавање производње или продаје, односно подела тржишта снабдевања, те се, по правилу, у таквим поступцима неће прихватати предлози обавеза које поднесе странка у поступку.

⁵⁸ Члан 58. Закона о заштити конкуренције.

⁵⁹ Видети: <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2015/05/misljenje-primena-clana-58-zakona-o-zastiti-konkurencije-13052015.pdf>.

7. Пракса злоупотребе доминантног положаја у Републици Србији

Постоје многобројни случајеви на тржишту Републике Србије у којима су предузећа злоупотребљавале свој доминантни положај. У овом делу ћемо навести неке од њих.

7.1. Случај 1: Злоупотреба доминантног положаја од стране учесника Ниш-експрес доо Ниш

Комисија је дана 24.12.2020. године донела Решење којим је утврдила да учесник на тржишту Ниш-експрес доо Ниш има доминантан положај на релевантном тржишту пружања услуге изласка на перон на аутобуске станице на територији града Ниша, као и да је злоупотребио доминантан положај, тако што је као управљач на Аутобуској станици Ниш применио неправичне услове пословања, тиме што је, на основу ценовника бр. ИО 208/2 од 17.04.2015. године, бр. 301/1 од 13.07.2016. године и бр. 435/1 од 12.02.2018. године: 1) у периоду од 18.04.2015. године до 20.11.2018. године, наплаћивао различите цене за исту станичну услугу у вези с возном картом, тако што је правио разлику у цени на основу дужине релације путовања исказане у километрима:

- 15 РСД са ПДВ-ом за релацију дужине до 50 км,
- 45 РСД са ПДВ-ом за релацију дужине од 51 до 100 км,
- 70 РСД са ПДВ-ом за релацију дужине од 101 до 200 км,
- 80 РСД са ПДВ-ом за релацију дужине од 201 до 300 км,
- 100 РСД са ПДВ-ом за релацију дужине преко 300 км,

и, 2) наплаћивао различите цене лицима која су платила станичну услугу у вези с возном картом и купцима перонске карте тако што је купцима перонске карте исту наплаћивао:

- у периоду од 18.04.2015. године до 13.07.2016. године у износу од 100 РСД са ПДВ-ом,
- у периоду од 14.07.2016. године до 18.02.2018. године у износу од 160 РСД са ПДВ-ом за лица која путују са превозницима који Ниш-експресу нису доставили ценовнике, и у износу од 300 РСД са ПДВ-ом за остала лица,
- у периоду од 19.02.2018. године до 20.11.2018. године у износу од 160 РСД са ПДВ-ом,

а што за последицу има дискриминацију корисника због плаћања различитих цена за исту услугу изласка на перон.⁶⁰

⁶⁰ Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-290/2020-3, од 24.12.2020. године, <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2021/02/Resenje-Nis-ekspres-.pdf> (у наставку: **Решење I**).

Извод из образложења Решења I: „Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Сектор за инспекцијски надзор, Одељење за инспекцијске послове друмског саобраћаја, Јабланички управни округ (у даљем тексту: Министарство) поднело је Комисији иницијативу против Ниш-експреса. У иницијативи је наведено да је инспектор друмског саобраћаја дана 04.10.2017. године извршио контролу пружања станичних услуга превозницима и путницима, корисницима услуга „Аутобуске станице Ниш“ (у даљем тексту: АС Ниш). Након детаљне анализе документације из иницијативе, а узимајући у обзир наводе из иницијативе, Комисија је основано претпоставила постојање повреде конкуренције која за циљ или последицу може имати значајно ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције. Стога је закључком председника Комисије (бр. 5/0-02-724/2017-1 од 17.11.2017. године) против Ниш-експреса покренут поступак испитивања повреде конкуренције по службеној дужности, ради утврђивања постојања радње злоупотребе доминантног положаја. Након спроведеног поступка, Комисија је донела решење бр. 5/0-02-02/2019-4 од 24.05.2019. године којим је утврђено да **Ниш експрес има доминантан положај на релевантном тржишту пружања услуге изласка на перон на аутобуске станице на територији града Ниша, те да је исти злоупотребио [подвукао аутор]**. Предметно решење је поништено пресудом Управног суда и предмет је враћен Комисији на поновно одлучивање. Управни суд је у Пресуди нашао да је повређена одредба члана 141. став 4. Закона о општем управном поступку. Управни суд је наложио да се донесе ново решење, придржавајући се примедби суда изнетих у Пресуди. Уважавајући примедбе Управног суда из Пресуде Комисија је у поступку поновног одлучивања утврдила странке у поступку, Комисија је као релевантно тржиште производа утврдила тржиште услуге изласка на перон аутобуске станице, док је као релевантно географско тржиште утврђена територија града Ниша, дефинисала доминантан положај у складу са чланом 15. став 1. Закона, анализирала документа, те након тога упутила обавештење Ниш-експресу како би се изјаснили о битним чињеницама, те је утврдила чињенично стање и злоупотребу доминантног положаја и одлучила у складу са горе наведеним примером. У поменутом примеру Ниш-експрес је имао 100% тржишног учешћа.”

Табела 1. *Случај I*

врста повреде	начин повреде	покретање поступка	исход пред Комисијом	судбина предмета	санкција
ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције	наметање неправичних услова пословања – одређивање различитих цена (чл. 16. ст. 2. тач. 1. Закона)	<i>ex officio</i>	Решење Комисије којим је утврђена повреда	Поништено Решење одлуком УС и предмет враћен на поновно	Новчана казна

				одлучивање	
--	--	--	--	------------	--

Креатор табеле: аутор

7.2. Случај 2: Злоупотреба доминантног положаја на примеру ЕПС Дистрибуција (поновљени поступак)

Комисија је дана 18.06.2018. године у поновљеном поступку донела Решење којим је утврдила да учесник на тржишту, Оператор дистрибутивног система ЕПС Дистрибуција д.о.о. Београд, има доминантан положај на релевантном тржишту дистрибуције електричне енергије на територији Републике Србије без Аутономне покрајине Косово и Метохија, као и да је злоупотребила доминантни положај и то:

1) примењивањем неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту, чиме се поједини учесници на тржишту доводе у неповољнији положај у односу на конкуренте, тиме што је:

а. наметнуо обавезу издвајања средстава на име обезбеђења плаћања рачуна на име услуге приступа систему, свим корисницима система дистрибуције електричне енергије осим Јавном предузећу „Електропривреда Србије“ Београд;

б. приликом закључења Уговора о приступу систему за дистрибуцију електричне енергије, појединим корисницима система дао могућност избора између две врсте средстава обезбеђења (банкарска гаранција и наменски – гарантни депозит), док је поједине кориснике условио прихватањем само наменског (гарантног) депозита;

ц. неједнако поступао према корисницима система за дистрибуцију електричне енергије у смислу уговарања и обрачуна висине износа средстава обезбеђења плаћања рачуна на име услуге приступа систему,

2) наметањем неправичних услова пословања, тиме што је наметнуо обавезу полагања наменског (гарантног) депозита код само једне именоване пословне банке.⁶¹

Извод из Образложења Решења II: „У предметном поступку, Комисија је испитивала постојање повреде конкуренције, а нарочито да ли наметање обавезе депоновања средстава наменског (гарантног) депозита на име обезбеђења плаћања рачуна на име услуге приступа систему, од стране ЕПС Дистрибуције, свим корисницима дистрибутивног система, осим ЕПС Снабдевању, као и неједнака могућност приступа подацима којима располаже ЕПС Дистрибуција, а који су битни за пословање корисника дистрибутивног система, представљају

⁶¹ Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-336/2018-30, од 18.06.2018. године <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2018/06/5-0-02-336-2018-30-EPS.pdf> (у наставку: **Решење II**).

радње злоупотребе доминантног положаја из члана 16. Закона. Комисија је 2016. године донела Решење којим је утврђено да је ЕПС Дистрибуција злоупотребила доминантан положај на релевантном тржишту дистрибуције електричне енергије на територији Републике Србије примењивањем неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту, чиме се поједини учесници на тржишту доводе у неповољнији положај у односу на конкуренте и наметањем неправичних услова пословања. *ЕПС дистрибуција је поднела тужбу Управном суду, коју је суд одбио као неосновану чиме је горе поменуто Решење постало правоснажно [подвукао аутор].* Незадовољан оваквим поступањем Управног суда, *ЕПС дистрибуција је поднела Врховном касационом суду захтев за преиспитивање судске одлуке-пресуде [подвукао аутор].* ВКС је нашао да је овим Решењем образложено само релевантно тржиште производа, али не и релевантно географско тржиште. Даље, према оцени Врховног касационог суда, Управни суд у побијаној пресуди нема конкретних прихватљивих разлога зашто не прихвата предлог тужбе за стручним вештачењем економско-финансијске природе о последицама учињених повреда конкуренције на крајње купце електричне енергије, а у досадашњем управном и судском поступку нема утврђене релевантне чињенице о томе (о последицама учињених повреда конкуренције) од којих зависи висина новчаног износа изречене мере. Такође, Врховни касациони суд је нашао да ни тужени орган у оспореном Решењу као ни Управни суд у побијаној пресуди није навео разлоге због чега је Савет Комисије оценио да наметање неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту, представља тежу повреду, док наметање неправичних услова пословања представља веома тешку повреду, те је на основу тога и *Управни суд донео пресуду којом је уважио тужбу, поништио Решење из 2016. године и предмет вратио Комисији на поновно одлучивање [подвукао аутор].* Поступајући по пресуди Управног суда из 2018. године, Комисија је као релевантно тржиште у предметном поступку утврдила тржиште дистрибуције електричне енергије док је као релевантно географско тржиште одредила територију Републике Србије без Аутономне покрајине Косово и Метохија и постојање доминантног положаја ЕПС Дистрибуције на том тржишту, утврђивала на који начин је злоупотребљен доминантан положај, у односу на које учеснике на релевантном тржишту, на који начин и којим радњама, са којим последицама по остале учеснике на тржишту и посебно са којим последицама у односу на крајње потрошаче. Комисија је утврдила, да је за време трајања повреде, удео ЕПС Дистрибуције на релевантном тржишту дистрибуције електричне енергије на територији Републике Србије без Аутономне покрајине Косово и Метохија 100% и ЕПС-у (Снабдевање) од стране ЕПС Дистрибуције оштетило крајње потрошаче.”

Табела 1. *Случај 2*

врста повреде	начин повреде	покрета ње	исход пред Комисијом	судбина предмета	санкција
----------------------	----------------------	-------------------	-----------------------------	-------------------------	-----------------

		поступк а			
ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције	1. примењивањем неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту, чиме се поједини учесници на тржишту доводе у неповољнији положај у односу на конкуренте 2. наметањем неправичних услова пословања – полагање наменског депозита само код једне именоване банке (Чл. 16. став 2. тач. 1. и 3. Закона)	<i>ex officio</i>	Решење Комисије којим се утврђује повреда	Поништен о Решење одлуком УС (након улагања п. л. ВС) и враћен на поновно одлучивање, након чега је решен	Новчана казна и мера понашања

Креатор табеле: аутор

7.3. Случај 3: Злоупотреба доминантног положаја на примеру Интер турс плус Аранђеловац

Комисија је дана 23.10.2017. године утврдила да учесник на тржишту, друштво ИНТЕР ТУРС ПЛУС ПРЕВОЗНИЧКО ПРОИЗВОДНО И УСЛУЖНО ДОО АРАНЂЕЛОВАЦ, има доминантан положај на релевантном тржишту пружања станичне услуге пријема и отпреме аутобуса у међумесном саобраћају на аутобуској станици у Тополи, као и да је злоупотребио доминантан положај, на релевантном тржишту пружања станичне услуге пријема и отпреме аутобуса у међумесном саобраћају на аутобуској станици у Тополи, тако што је Одлуком од 31.03.2016. године о доношењу ценовника вршења станичних услуга који се примењује од 01.04.2016. године, непосредно наметнуо и наплаћивао неправично високу цену предметне услуге.⁶²

Извод из Образложења Решења III: „Комисија је као релевантно тржиште у предметном поступку одредила тржиште пружања станичне услуге пријема и отпреме аутобуса у међумесном саобраћају на аутобуској станици у Тополи. Комисија је утврдила да је удео друштва Интер Турс Плус на релевантном тржишту пружања станичне услуге пријема и отпреме аутобуса у међумесном саобраћају на аутобуској станици у Тополи 100%. У погледу тежине повреде конкуренције, Комисија је, имајући у виду Смернице, наметање неправично високе цене квалификовала као веома тешку повреду. У погледу трајања повреде, Комисија је утврдила да је повреда конкуренције трајала од 01.04.2016. године, као датума ступања на снагу Ценовника станичних услуга на аутобуској станици у Тополи, те да наведена повреда није окончана до доношења овог решења, што је чини повредом средњег трајања. Мера заштите конкуренције,

⁶² Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-90/2017-131, од 23.10.2017. године <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2020/01/Resenje-InterTursPlus1.pdf> (у наставку: **Решење III**).

износи 1,32% од укупног годишњег прихода странке у поступку, оствареног на територији Републике Србије у 2015. години, обрачунаог у складу са чланом 7. Закона.”

Табела 3. *Случај 3*

врста повреде	начин повреде	покретање поступка	исход пред Комисијом	судбина предмета	санкција
ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције	Нематање неправичне продајне цене – висока цена станичних услуга (чл. 16. ст. 2. тач. 1 Закона)	<i>ex officio</i>	Решење Комисије којим се утврђује повреда	Решен	Новчана казна и мера понашања

Креатор табеле: аутор

7.4. Случај 4: Злоупотреба доминантног положаја на примеру ЕПС-Дистрибуција

Комисија је дана 26.12.2016. године утврдила да учесник на тржишту, Оператор дистрибутивног система ЕПС Дистрибуција д.о.о. Београд, има доминантан положај на релевантном тржишту дистрибуције електричне енергије на територији Републике Србије, као и да је злоупотребио доминантан положај, и то:

- 1) примењивањем неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту, чиме се поједини учесници на тржишту доводе у неповољнији положај у односу на конкуренте, тиме што је:
 - а. наметнуо обавезу издвајања средстава на име обезбеђења плаћања рачуна на име услуге приступа систему, свим корисницима система дистрибуције електричне енергије осим Јавном предузећу „Електропривреда Србије“ Београд;
 - б. приликом закључења Уговора о приступу систему за дистрибуцију електричне енергије, појединим корисницима система дао могућност избора између две врсте средстава обезбеђења (банкарска гаранција и наменски - гарантни депозит), док је поједине кориснике условио прихватањем само наменског (гарантног) депозита;
 - с. неједнако поступао према корисницима система за дистрибуцију електричне енергије у смислу уговарања и обрачуна висине износа средстава обезбеђења плаћања рачуна на име услуге приступа систему,

2) наметањем неправичних услова пословања, тиме што је наметнуо обавезу полагања наменског (гарантног) депозита код само једне именоване пословне банке.⁶³

Извод из Образложења Решења IV: „Комисија је покренула поступак испитивања повреде конкуренције по службеној дужности против ЕПС Дистрибуције ради утврђивања постојања радње злоупотребе доминантног положаја. У предметном поступку, Комисија је испитивала постојање повреде конкуренције, а нарочито да ли наметање обавезе депоновања средстава наменског (гарантног) депозита на име обезбеђења плаћања рачуна на име услуге приступа систему, од стране ЕПС Дистрибуције, свим корисницима дистрибутивног система, осим ЕПС Снабдевању, као и неједнака могућност приступа подацима којима располаже ЕПС Дистрибуција, а који су битни за пословање корисника дистрибутивног система, представљају радње злоупотребе доминантног положаја из члана 16. Закона. Комисија је дана 11.04.2016. године примила иницијативу за покретање поступка испитивања повреде конкуренције поднету против ЕПС Дистрибуције у којој се наводи да ЕПС Дистрибуција дискриминише комерцијалне снабдеваче електричном енергијом стављањем у повољнији положај Електропривреда Србије ЈП Београд – Огранак ЕПС Снабдевање приликом уговарања приступа систему за дистрибуцију електричне енергије. Подносилац је у иницијативи наводио да ЕПС Дистрибуција закључује типске Уговоре о приступу систему за дистрибуцију електричне енергије (у даљем тексту означен као: Уговор о приступу), којима је предвиђена обавеза да сви комерцијални снабдевачи приликом уговарања приступа систему депонују средства наменског (гарантног) депозита као обезбеђење плаћања рачуна на име услуге приступа систему, при чему, према наводима из иницијативе, оваква обавеза није предвиђена једино за ЕПС Снабдевање, чак ни у ситуацији када обавља делатност комерцијалног снабдевања. Поступајући у складу са налозима Комисије, сви учесници на тржишту су доставили информације. Савет Комисије је као релевантно тржиште у предметном поступку одредио тржиште дистрибуције електричне енергије на територији Републике Србије. Након што је дефинисала релевантно тржиште, Комисија је приступила. Из наведеног разлога, Савет Комисије је утврдио да је удео ЕПС Дистрибуције на релевантном тржишту дистрибуције електричне енергије на територији Републике Србије 100%. На основу прикупљаних чињеница и изведених доказа у поступку испитивања постојања повреде конкуренције, Савет Комисије је утврдио постојање следећих радњи злоупотребе доминантног положаја: примена неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту, чиме се поједини учесници на тржишту доводе у неповољнији положај у односу на конкуренте, наметање неправичних услова пословања. Казна је износила 0,6% од укупног годишњег прихода странке у поступку, оствареног на територији Републике Србије.”

Табела 4. *Случај 4*

⁶³ Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-563/2016-60, од 26.12.2016. године <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2017/01/RESENJE-EPS-Distribucija1.pdf> (у наставку: **Решење IV**).

врста повреде	начин повреде	покретање поступка	исход пред Комисијом	судбина предмета	санкција
ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције	1. примењивањем неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту, чиме се поједини учесници на тржишту доводе у неповољнији положај у односу на конкуренте, 2. наметањем неправичних услова пословања – полагање наменског депозита само код једне именоване банке (Чл. 16. став 2. тач. 1. и 3. Закона)	<i>ex officio</i>	Решење Комисије којим се утврђује повреда	Решен	Мера заштите конкуренције и мера понашања

Креатор табеле: аутор

7.5. Случај 5: Злоупотреба доминантног положаја на примеру ЈКП „Погребне услуге” Београд и одређивање мере злоупотребе конкуренције

Комисија је дана 17.11.2014. године је утврдила да је Јавно комунално предузеће „Погребне услуге“, Београд, регистровано има доминантан положај на релевантном тржишту услуге давања на коришћење гробних места на територији гробља у Београду и то: Ново гробље, Централно гробље, Топчидерско гробље, Бањичко гробље, гробље Лешће, Земунско гробље, Бежанијско гробље (старо и ново), гробље Орловача и гробље Збег, као и да је злоупотребило доминантан положај, тим што је:

- одлуком Управног одбора донело Ценовник осталих услуга ЈКП „Погребне услуге” од 18.02.2011. године („Службени лист града Београда” број 8/11), Ценовник осталих услуга ЈКП „Погребне услуге” од 01.04.2013. године, („Службени лист града Београда” број 11/13) и Ценовник осталих услуга ЈКП „Погребне услуге” од 23.12.2013. године („Службени лист града Београда” број 79/13), којима је у одељку под називом „V Накнаде за радове у кругу гробља од стране занатских радњи”, односно под називом „Трошкови контроле извођења каменорезачких радова“ прописало неправичну накнаду на име извођења каменорезачких радова, односно постављања, преправке и уклањања надгробног обележја (споменика) и других предмета на гробљима из става I диспозитива овог решења, и исти наплаћивало закупцима гробних места као корисницима услуга, према наведеним Ценовницима у периоду важења почев од 01.04.2011. године, па надаље. чиме је извршило радњу непосредног наметања неправичне продајне цене,
- давање на коришћење гробног места везивало за истовремену продају споменика израђеног и унапред постављеног од стране Јавно комуналног предузећа „Погребне услуге”, Београд на гробља из става I диспозитива овог решења, чиме је извршило радњу ограничавања тржишта

израде и постављања споменика на гробним местима на гробљима из става I диспозитива овог решења.⁶⁴

Извод из Образложења Решења V: „Закључком Председника Комисије од 20.11.2012. године покренут је поступак испитивања повреде конкуренције од стране ЈКП „Погребне услуге“. Комисија је у овом примеру утврдила релевантно тржиште производа као тржиште услуге давања на коришћење гробног места, док је као релевантно географско тржиште одређена је територија гробља: Ново гробље, Централно гробље, Топчидерско гробље, Бањичко гробље, гробље Лешће, Земунско гробље, Бежанијско гробље (старо и ново), гробље Орловача и гробље Збег, односно тзв. отворена гробља: Лешће, Бежанијско гробље (ново), гробље Орловача и гробље Збег. Након дефинисања релативног тржишта и доминатног положаја, комисија је утврђивала повреде и то: наметање неправичне продајне цене корисницима гробног места, на име услуге ЈКП - контрола каменорезачких радова, односно одобравање извођачу радова да постави, преправи или уклони споменик на гробном месту на београдским гробљима, чиме се наноси штета корисницима гробног места, који немају избора и морају да плате тражени износ. Друга радња ЈКП, је да користећи овлашћење управљања гробљима и давања на коришћење гробних места, везује услугу закупа гробног места – поверена делатност, за истовремену продају споменика, израђеног и унапред постављеног на том гробном месту од стране јавног предузећа - комерцијална услуга, чиме се конкурентима - каменорезачким радњама онемогућава једнак приступ гробљу. Савет Комисије је утврдио меру заштите конкуренције у номиналном износу од 19.253.088,00 динара, што износи 1,2% од укупног годишњег прихода оствареног на територији Републике Србије у 2011. години (1.604.424.000,00 динара).”

Табела 5. *Случај 5*

врста повреде	начин повреде	покретање поступка	исход пред Комисијом	судбина предмета	санкција
ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције	1. наметање неправично продајне цене – на име извиђења каменорезачких радњи 2. ограничавање тржишта – израде и постављања споменика на гробним местима на гробљима (Чл. 16. став 2. тач. 1. и 2. Закона)	<i>ex officio</i>	Решење Комисије којим се утврђује повреда	Решен	Новчана казна и мера понашања

Креатор табеле: аутор

⁶⁴ Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-27/14-15, од 27.11.2014. године <https://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2014/12/JKP-Pogrebne-usluge-Resenje-27.11.2014.pdf> (у наставку: **Решење V**).

7.6. Случај 6: Злоупотреба доминантног положаја на примеру на примеру Јавног Комуналног Предузећа „Градско гробље“ и мера заштите конкуренције

Комисија је дана 27.01.2011. године утврдила да Јавно Комунално Предузеће „Градска гробља“ из Крагујевца има доминантан положај на релевантном тржишту издавања у закуп гробних места, на територији гробља Бозман у Крагујевцу, као и да је злоупотребило доминантан положај тиме што је: – одлукама Управног одбора Јавног Комуналног Предузећа „Градска гробља“ број 265 и од 10.03.2010. године и број 1406 од 17.06.2005. године, о издвајању делова појединих парцела на Бозман гробљу под посебан режим уређења, наметнуло закупцима обавезу да се на сваком закупљеном гробном месту у издвојеном делу парцеле, израда и монтажа надгробног обележја из асортимана Јавног Комуналног Предузећа „Градска гробља“ повери том предузећу, – истовремено са закључивањем уговора о закупу гробног места у издвојеном делу парцеле Бозман гробља, закључивало типске Уговоре о извођењу радова који се односе на израду и облагање опсега, а у којима је чланом 3. уговарало обавезу закупца да закупљено гробно место уради по плану уређења градских гробља, тако што ће приликом постављања надгробног обележја (споменика) израду и монтажу поверити искључиво Јавном Комуналном Предузећу „Градска гробља“ Крагујевац, уз могућност избора облика, димензија и врсте материјала, и – пружало комерцијалну услугу израде и облагања опсега гробног места као да је поверена делатност, чиме је извршило радњу условљавања закључења уговора тиме да друга страна прихвати додатне обавезе које по својој природи или према трговачким обичајима нису у вези са предметом уговора, као и радњу ограничавања тржишта, што је довело до значајног ограничавања и спречавања конкуренције.⁶⁵

Извод из Образложења Решења VI: „Комисија је у овом примеру утврдила најпре два релативна тржишта производа. Прво да релевантно тржиште производа чини услуга давања у закуп гробних места, и друго да релативно тржиште производа чини и тржиште пружања услуга израде и монтаже надгробних обележја. Поред два претходно наведена релевантна тржишта производа, комисија је одредила и тржиште пружања услуге израде и облагања опсега. Комисија је у овом примеру као релевантно географско тржиште одредила територију гробља Бозман у Крагујевцу. Комисија је утврдила да ЈКП Градска гробља има доминантан положај на тржишту издавања у закуп гробних места на територији гробља Бозман у Крагујевцу у смислу члана 15. Закона. Као мера заштите конкуренције Комисија је обавезала на плаћање новчаног износа у висини 2,3% од укупног годишњег прихода оствареног у 2009.”

⁶⁵ Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-03-92/2011-1, од 27.01.2011. године <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2011/08/Resenje-JKP.pdf> (у наставку: **Решење VI**).

Табела 6. *Случај 6*

врста повреде	начин повреде	покретање поступка	исход пред Комисијом	судбина предмета	санкција
ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције	условљавање закључења уговора тиме да друга страна прихвати додатне обавезе које по својој природи или према трговачким обичајима нису у вези са предметом уговора(Чл. 16. став 2. тач. 4. Закона)	<i>ex officio</i>	Решење Комисије којим се утврђује повреда	Решен	Новчана казна и мере понашања

Креатор табеле: аутор

7.7. Случај 7: Злоупотреба доминантног положаја на примеру акционарских друштава „Млекара“ из Суботице и „Имлек“ из Београда

Комисија је дана 24.01.2011. године донела Решење којим је одредила меру заштите конкуренције Акционарском друштву „Млекара“ са седиштем у Суботици, као и Акционарском друштву Индустрија млека и млечних производа „Имлек“ са седиштем у Београду, у облику обавезе плаћања новчаног износа у висини 1,92% од укупног годишњег прихода оствареног у 2006. години, због злоупотребе доминантног положаја на релевантном тржишту откупа сировог млека од стране млекара на територији Републике Србије наметањем неправедних услова пословања и применом неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту, утврђене правноснажним решењем Комисије за заштиту конкуренције бр. 5/0-02-135/09-18 од 22.05.2009. године, те се обавезује Акционарско друштво „Млекара“ са седиштем у Суботици, ул. Толминска бр. 10 да платит новчани износ у висини од 1,92% од укупног годишњег прихода оствареног у 2006. години, и то 51.262.576,00 РСД (словима: педесетједан милион двестапедесетдве хиљаде петстоседмдесетшест динара) у корист буџета Републике Србије, са позивом на број предмета, док се Акционарско друштво Индустрија млека и млечних производа „Имлек“ са седиштем у Београду, Падинска Скела, ул. Индустријско насеље б.б., обавезује да уплати новчани износ у висини 1,92% од укупног годишњег прихода оствареног у 2006. години, и то 254.885.759,00 РСД (словима: двестапедесетчетири милиона осамстоосамдесетпет хиљада седамстопедесетдевет динара) у корист буџета Републике Србије, са позивом на број предмета.⁶⁶

⁶⁶ Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-43/2011, од 24.01.2011. године <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2014/12/Resenje-Imlek-24.01.2011.pdf> (у наставку: **Решење VII**).

Извод из Образложења Решења VII: „Комисија за заштиту конкуренције је покренула по службеној дужности управни поступак ради одређивања управне мере. Према тежини, последицама и трајању повреде конкуренције, Комисија је заузела становиште да утврђена радња злоупотребе сама по себи представља тешку повреду, на шта указује пракса, као и смернице за утврђивање висине износа, националних тела за заштиту конкуренције у ЕУ. Повреда је трајала најмање три године, односно несумњиво је утврђено да је повреда започела најкасније у априлу 2005. године, и трајала најмање до 01.03.2008. године. Радње су предузимане према великом броју продаваца. По налажењу Комисије следеће околности су утврђене као олакшавајуће: учесник раније није предузимао истоврсна понашања која претстављају повреду конкуренције (није било поврата), није подстрекао друге учеснике на тржишту на вршење радњи које за циљ или последицу имају или могу да имају значајно ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције; радње које представљају повреду конкуренције је обуставио, својим радњама у битној мери отклонио настале последице повреде конкуренције пре правоснажности решења; млекаре-чланице ДАНУБЕ ФООДС ГРОУП су добровољно сарађивале са Комисијом у циљу бржег, ефикаснијег и економичнијег окончања поступка утврђивања злоупотребе; као и протек времена од учињене повреде до дана покретања овог поступка за одређивање мере заштите конкуренције. Примењујући критеријум тежине, последица и трајања повреде конкуренције, а узимајући у обзир утврђене олакшавајуће околности, Савет Комисије је утврдио меру заштите конкуренције у висини од 1,92% од укупно оствареног прихода у 2006. години, што износи за Имлек 254.885.759 РСД, а за Млекуру Суботица 51.262.576 РСД.”

Табела 7. *Случај 7*

врста повреде	начин повреде	покретање поступка	исход пред Комисијом	судбина предмета	санкција
ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције	наметањем неправедних услова пословања и применом неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту (Чл. 16. став 1. тач. 3. Закона)	<i>ex officio</i>	Решење којим се утврђује повреда конкуренције	Решен	Новчана казна

Креатор табеле: аутор

7.8. Случај 8: Злоупотреба доминантног положаја на примеру „EKI Transfers“ доо Београд

Комисија је дана 12.01.2010. године донела решење којим се утврђује да је у Предузеће за трговину и услуге, ЕКИ TRANSFERS д.о.о, са регистрованим седиштем у Београду, и Предузеће за посредовање, консалтинг и услуге TENFORE д.о.о, са регистрованим седиштем у Београду, злоупотребили доминантан положај на релевантном тржишту прекограничног брзог трансфера новца између физичких лица, без отварања рачуна, на територији Републике Србије, уговарањем ограничења у уговорима о сарадњи закљученим са 24 пословне банке, са могућношћу аутоматског продужења, који чине мрежу уговора о подзаступству, и то:

- одредаба о обавезама у погледу „лојалности“, односно „ексклузивности“, како за време трајања, тако и након истека или у случају раскида, уговора које су закључила оба предузећа и
- одредаба којима се утврђује обавеза плаћања одређеног новчаног износа на име казних пенала у случају кршења „обавезе у погледу лојалности“ у току трајања, након истека или у случају раскида, уговора, у уговорима које је закључило Предузеће за трговину и услуге, ЕКИ TRANSFERS д.о.о.

чиме су спречили и ограничили конкуренцију, односно ограничили тржиште и технички развој на штету потрошача.⁶⁷

Извод из Образложења Решења VIII: „У овом примеру је као релевантно тржиште производа утврђено је тржиште услуге прекограничног брзог трансфера новца између физичких лица без отварања рачуна, док је као релевантно географско тржиште утврђена територија Републике Србије. Примењујући члан 17. Закона, утврђено је да заступници Западног Униона, и то: Еки Трансферс д.о.о. Београд, Тенфоре д.о.о. Београд, Социете Генерале Банка Србија и Банка Поштанска штедионица а.д. Београд имају колективни доминантан положај на тржишту пружања услуга прекограничног брзог трансфера новца између физичких лица без отварања рачуна на територији Републике Србије.”

Табела 8. *Случај 8*

врста повреде	начин повреде	покретање поступка	исход пред Комисијом	судбина предмета	санкција
Спречавње и ограничавање конкуренције односно ограничавање тржишта и техничког развоја	уговарањем ограничења у уговорима о сарадњи закљученим са 24 пословне банке, са могућношћу аутоматског продужења, који чине мрежу уговора о подзаступству (Чл.	<i>ex officio</i>	Решење којим се утврђује повреда конкуренције	Решен	Мера понашања

⁶⁷ Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-10/10-1, од 12.10.2010. године <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2012/03/Resenje-EKI-Transfers-12.01.2010.pdf> ((у наставку: **Решење VIII**)).

	16. став 2. тач. 4. Закона)				
--	--------------------------------	--	--	--	--

Креатор табеле: аутор

7.9. Случај 9: Злоупотреба доминантног положаја на примеру „Serbia Broadband” – Srpske Kablovske mreže, д.о.о. из Крагујевца

Комисија је дана 26.12.2008. године донела Решење:

I УТВРЂУЈЕ СЕ да привредно друштво Serbia Broadband – Srpske Kablovske mreže, д.о.о. из Крагујевца има доминантан положај на утврђеном релевантном тржишту пружања услуге дистрибуције телевизијских програма путем DTH технологије националним, покрајинском и емитерима за регион Београда, на територији Републике Србије.

II УТВРЂУЈЕ СЕ да је привредно друштво Serbia Broadband – Srpske Kablovske mreže, д.о.о. из Крагујевца злоупотребило доминантан положај на утврђеном релевантном тржишту закључивањем уговора са националним, покрајинским и емитерима за регион Београда и то: ТВ ПИНК, ТВ АВАЛА, ТВ ФОКС, ТВ КОШАВА и ХЕПИ ТВ, СУПЕР ТВ, ТВ МЕТРОПОЛИС, ЕНТЕР ТВ, СОС КАНАЛ и ТВ СТУДИО Б, којима се утврђује искључиво право дистрибуције телевизијских програма путем DTH технологије што је за последицу имало спречавање и ограничавање конкуренције на утврђеном релевантном тржишту, односно ограничавање тржишта и техничког развоја на штету потрошача.⁶⁸

Извод из Образложења Решења IX: „Комисија је у складу с одредбом члана 35. став 1. тачка 4. Закона о заштити конкуренције у периоду септембар–октобар 2007. године испитивала је, односно анализирала услове конкуренције на тржишту пружања услуге дистрибуције телевизијских програма путем DTH технологије – direct to home услуга преко сателита. DTH је систем који омогућава пријем ТВ програма који се директно са сателита одводи до појединачних корисника у местима где не постоји кабловска телевизија. DTH је радиодифузни сателитски систем за директно достављање садржаја крајњем кориснику, који се састоји од продукције ТВ садржаја, центра за емитовање тог садржаја који се шаље ка сателиту, затим сателита у геостационарној орбити (на коме се изнајмљује одређени опсег од стране DTH провајдера), који реемитује програм ка Земљи и корисничких уређаја за пријем сигнала (антене и пријемника). Сви канали које корисник прима, дигитално се компресују у облику ТВ програмских пакета. Комисија је у овом примеру одредила релевантно тржиште производа као тржиште пружања услуга дистрибуције телевизијских програма путем DTH технологије националним, покрајинском и емитерима за регион Београда, док је релевантно географско тржиште утврдила као територију Републике Србије на основу чињенице да СББ телевизијске програме

⁶⁸ Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-01-73/08-59, од 26.12.2008. године <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2012/03/Resenje-SBB-26.12.2008.pdf> (у наставку: **Решење IX**).

националних, покрајинског емитера за регион Београда, дистрибуира путем DTH технологије на целој територији Републике Србије.”

Табела 9. *Случај 9*

врста повреде	начин повреде	покретање поступка	исход пред Комисијом	судбина предмета	санкција
Спречавње и ограничавање конкуренције односно ограничавање тржишта и техничког развоја	закључивањем уговора са националним, покрајинским и емитерима за регион Београда и то: ТВ ПИНК, ТВ АВАЛА, ТВ ФОКС, ТВ КОШАВА и ХЕПИ ТВ, СУПЕР ТВ, ТВ МЕТРОПОЛИС, ЕНТЕР ТВ, СОС КАНАЛ и ТВ СТУДИО Б, којима се утврђује искључиво право дистрибуције телевизијских програма путем ДТХ технологије (Чл. 16. став 2. тач. 4. Закона)	<i>ex officio</i>	Решење којим се утврђује повреда конкуренције	Решен	Мера понашања

Креатор табеле: аутор

7.10. Случај 10: Злоупотреба доминантног положаја на примеру АД „Имлек“ из Београда и „Млекара“ из Суботице

Комисија је дана 25.01.2008. године донела Решење којим се утврђује Акционарско друштво «Млекара», Суботица и Акционарско друштво «Индустрија млека и млечних производа Имлек Београд» из Падинске Скеле, које је и правни следбеник Акционарског друштва „Новосадска млекара“ из Новог Сада, ул. Сентандрејски пут бр. 9, оба друштва у већинском власништву DANUBE FOODS GROUP B.V, због чега се сматрају једним учесником на тржишту, имају доминантан положај на релевантном тржишту откупа сировог млека од стране млекара на територији Републике Србије, као и да је злоупотребила доминантан положај на релевантном тржишту откупа сировог млека од стране млекара на територији Републике Србије наметањем неправедних услова пословања и применом неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту тако што су:

- у типском уговору о производњи, испоруци и откупу млека у члану 7.2. предвидели да се утврђивање квалитета сировог млека врши у лабораторији млекаре и да су уговорне стране сагласне да се за потребе уговора налази лабораторије млекаре сматрају коначним; - у типском

уговору о производњи, испоруци и откупу млека у члану 10.1. предвидели у тач. 7) и 8) обавезу произвођача да одмах и без одлагања обавести млекару о контактима са другим млекарама и откупљивачима млека и пословним понудама добијеним од других млекара, откупљивача млека и других физичких и правних лица; - у типском уговору о производњи, испоруци и откупу млека у члану 12. предвидели право једностраног раскида уговора од стране млекаре уз обавезу произвођача да надокнади сваку штету млекари насталу као последица раскида уговора услед било ког пропуста произвођача, насупротив члану 13.1. којим су предвидели право раскида уговора од стране произвођача само у случају да млекара не преузме сирово млеко од произвођача више од три дана узастопно, изузев уколико је о томе обавестила произвођача или је преузимање обустављено из оправданих разлога, или у случају да произвођач не прими исплату за испоручено сирово млеко задовољавајућег квалитета, у складу са чланом 6. уговора; - у уговорима о додели јуница и у уговорима о кредиту произвођаче условили преузимањем обавезе испоруке целокупне произведене количине млека за одређено време, а не само испоруком млека од добијених и преузетих јуница, односно јуница купљених на кредит; - у типском уговору о производњи, испоруци и откупу млека у члану 6.1. предвидели да се откупна цена сировог млека формира на основу ценовника, који као прилог 2 чини саставни део уговора, при чему уговором није предвиђено под којим условима може доћи до промене ценовника, нити право произвођача на једнострану раскид уговора под разумним условима у случају да је незадовољан откупном ценом.⁶⁹

Извод из Образложења Решења X: У овом примеру Млекаре „ИМЛЕК“, „Новосадска млекара“ и „Млекара Суботица“ су повезани учесници на тржишту у смислу члана 5. Закона, који се у складу са ставом 3. истог члана сматрају једним учесником на тржишту. Према подацима Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде РС у 2006. години су млекаре у Србији откупиле укупно око 730 - 740 милиона литара, док су млекаре «Имлек», «Новосадска Млекара» и «Млекара Суботица» заједно откупиле преко 350 милиона литара сировог млека, што значи да је њихово учешће у укупним количинама откупљеног млека од стране млекара износило преко 47%. Комисија је утврдила у складу са чланом 16. Закона да група млекара «ИМЛЕК», «Новосадска млекара» и «Млекара Суботица», као један учесник на тржишту, имају доминантан положај на релевантном тржишту откупа сировог млека од стране млекара на територији Републике Србије, те да злоупотребљавају доминантан положај наметањем неправедних услова пословања, а пре свега обавезом прихватања коначности резултата хемијских и микробиолошких анализа и у вези са тим утврђивањем висине откупне цене сировог млека. Група млекара «ИМЛЕК», «Новосадска млекара» и «Млекара Суботица» везују добављаче уговорним условима, посебно отежаним условима једностраног раскида

⁶⁹ Решење Комисије за заштиту конкуренције од 25.02.2008. године <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2012/03/Resenje-Imlek-25.01.2008.pdf> (у наставку: **Решење X**).

уговора од стране добављача, као и обавезом испоруке целокупне произведене количине млека млекари која је произвођачу доделила јунице или преузела јемство за кредитну обавезу добављача. Везујући примарне произвођаче за себе на описани начин млекаре «ИМЛЕК», «Новосадска млекара» и «Млекара Суботица» онемогућавају улазак нових конкурената и јачање постојеће конкуренције на тржишту откупа млека. Релевантно тржиште откупа млека одликује се изразитом неравнотежом у економској снази највећег откупљивача млека, групе млекара «ИМЛЕК», «Новосадска млекара» и «Млекара Суботица», с једне стране, и примарних произвођача млека, с друге стране, који су сви мале економске снаге и појединачно слаби конкуренти, јер је њихов удео у укупној испоруци млека откупљивачима занемарљив. Комисија је утврдила да група млекара «ИМЛЕК» «Новосадска млекара» и «Млекара Суботица» користи позицију доминантног купца приликом утврђивања цене, услова и начина пословања на тржишту откупа сировог млека.

Табела 10. *Случај 10*

врста повреде	начин повреде	покретање поступка	исход пред Комисијом	судбина предмета	санкција
ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције	наметањем неправедних услова пословања и применом неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту (Чл. 16. став 2. тач. 3. Закона)	<i>ex officio</i>	Решење којим се утврђује повреда конкуренције	Решен	Мера понашања

Креатор табеле: аутор

7.11. Случај 11: Злоупотреба доминантног положаја на примеру АД БАС

Комисија је дана 16.02.2007. године донела Решење којим се утврђује да А.Д. Београдска аутобуска станица, из Београда има доминантан положај на релевантном тржишту продаје жетон карте на Београдској аутобуској станици и да је исти злоупотребила наметањем неправедне цене за жетон карту у износу од 90,00 динара, на основу Одлуке број 5257 од 21.12.2005. године.⁷⁰

Извод из Образложења Решења XI: „Предмет овог поступка је анализа оправданости наплаћивања жетон карте у износу од 90,00 динара на БАС-у. При утврђивању релевантног географског тржишта, Комисија је пошла од чињенице да лице које путује из Београда ово путовање може да обави једино укрцавањем у аутобус на БАС-у, на станици Ласте или неком од

⁷⁰ Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-117/07-1, од 16.02.2007. године <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2018/10/Resenje-BAS.pdf> (у наставку: **Решење XI**).

регистрованих стајалишта у Београду, а која су унета у регистровани ред вожње превозника који саобраћа на жељеној релацији. При томе, на самим аутобуским стајалиштима се не пружају станичне услуге. Линије превозиоца које пролазе кроз Београд не користе сва регистрована стајалишта, већ само она која се напазе на траси пута и која су регистрована у редовима вожњи ових превозиоца. Постоје линије које саобраћају кроз Београд а не стају ни на једно аутобуско стајалиште. На територији града Београда само БАС и Ласта пружају услуге изласка на контролисани део перона и за то путницима који нису купили аутобуску карту на шалтерима наплаћују жетон карту. Дакле, да би се путник укрцао у аутобус на аутобуском стајалишту он мора да зна који превозници на жељеној линији стају на том аутобуском стајалишту, које је време доласка аутобуса на стајалиште, с тим да путник поуздано не зна да ли има места у аутобусу и да ли је превозник у могућности да прими његов пртљак, с обиром да се пртљажни простор који се напази на левој страни аутобуса на стајалишту не сме отворити. Путник није у могућности да изврши резервацију карте или седишта нити да се телефонски информише о времену поласка аутобуса са аутобуског стајалишта. Због свега наведеног аутобуска стајалишта су искључена са релевантног географског тржишта. Узимајући у обзир да аутобуска стајалишта не пружају станичне услуге, а да аутобуска станица Ласта има мањи број линија од БАС-а, при чему велики број полазака обавља са перона БАС-а и како БАС није, у складу са одредбама члана 16. став 4. Закона о заштити конкуренције доказао да нема доминантни положај у смислу доминантни положај. Комисија је као радњу злоупотребе доминантног положаја БАС-а на релевантном тржишту утврдила наметање неправедне цене за жетон карту на својој аутобуској станици.”

Табела 11. *Случај 11*

врста повреде	начин повреде	покретање поступка	исход пред Комисијом	судбина предмета	санкција
ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције	Наметањен неправичне продајне цене – за жетон карту(Чл. 16. став 2. тач. 1. Закона)	<i>ex officio</i>	Решење којим се утврђује повреда конкуренције	Решен	Мера понашања

Креатор табеле: аутор

7.12. Случај 12: Злоупотреба доминантног положаја на примеру „Фриком“ А.Д. Београд са мером заштите конкуренције

Комисија је дана 19.11.2019. године донела Решење којим је утврдила да Индустрија смрзнуте хране „Фриком“ АД има доминантан положај на релевантном тржишту veleпродаје

индустријског сладоледа на територији Републике Србије, те да је злоупотребила доминантан положај на начин што је у својим типским уговорима, које је закључивало са купцима-малопродавцима, са применом у периоду 2008-2010. године, а у једном броју уговора и после 2010. године:

- Уносило, као битан елемент уговора, одредбе којима је наметало обавезу купаца-малопродаваца да у даљој продаји, крајњим корисницима-потрошачима, у потпуности и доследно примењују малопродајне цене утврђене у ценовницима Фрикома, што се са истим ефектом наставило и у периоду када су у уговорима унете одредбе о препорученим ценама у даљој продаји;

- уносило, као битан елемент уговора, одредбе којима је својим купцима-малопродавцима наметало обавезу ексклузивне куповине релевантног производа од Фрикома, уз директну и/или индиректну забрану продаје конкурентских производа, при чему је уговаран ексклузивитет у расхладним уређајима и ексклузивитет у малопродајним објектима;

- развијеним системом подстицаја и стимулација купаца-малопродаваца, одлучујуће утицало на пословне одлуке купаца да се одреде за Фриком као јединог добављача релевантног производа;

- уносило одредбе којима је својим купцима-малопродавцима наметало обавезу да Фрикому, у неоправдано високим износима, надокнаде штету у случају да се не придржавају свих уговором преузетих обавеза, при чему су одредбе у погледу цена у даљој продаји, ексклузивитета робе у расхладним уређајима и у малопродајном објекту – битне одредбе уговора чијим се кршењем ствара ова обавеза на страни купаца према Фрикому, и то у: члану 3. Анекса бр. 1. који је Фриком закључио 10.03.2009. године са Абади д.о.о. Београд, којим се допуњује основни уговор о продаји од 23.03.2007. године: „Уколико Купац не испуни преузету обавезу из члана 2. овог Анекса, као и остале уговорене обавезе дужан је да Продавцу на име накнаде штете исплати износ од 4.000.000.00 динара“; члану 5. став 2. Анекса бр. 1 Уговора о продаји закљученог 23.07.2009.г. са Аман д.о.о. Сурчин, Београд: „Достављено средство обезбеђења Фриком може активирати само у случају да купац не испуни овим Анексом преузете обавезе или да кривицом Купца буде раскинут уговор, а Купац је сагласан да у том случају Фриком може од њега, на име накнаде штете и изгубљене добити због непоштовања одредби овог анекса, меницом наплатити износ од 2.400.000.00 динара. Ова одредба је битан елемент уговора“; члану 7. Уговора о пословно-техничкој сарадњи закљученог 01.04.2009.г. са ББ ТРАДЕ АД, Житиште: “Уколико купац самовољно, без сагласности Фрикома прекине извршење обавеза из члана 2 и члана 3 овог Уговора, Фриком задржава право да путем менице која је достављена уз Уговор о продаји, наплати износ од 1.000.000.00 динара као накнаду за изгубљену добит и претрпљену штету; члану 3. Уговора о продаји закљученог 14.09.2009.г. са Абади д.о.о. Београд: „Купац добија додатни рабат из чл. 2.2. јер продаје искључиво сладолед Фрикома, а Фриком задржава право да накнадно фактурише одобрен рабат ако се купац не придржава уговора“; члану 10. Уговора о купопродаји закљученог 10.04.2009.г. са Здравом Алијансом д.о.о. Београд, која уговор закључује у својству купца у име и за рачун седам својих чланица: “Купац је сагласан да током

важења овог уговора неће дозволити постављање других расхладних уређаја за продају сладоледа, мимо броја, који је поставио у договору са продавцем. Уколико поступи супротно овој одредби, Купац је у обавези да Продавцу надокнади сву насталу штету и изгубљену добит.“; члану 12. став 2. Уговора о продаји закљученог 29.04.2010.г. са Традиционалном Трговином д.о.о.Београд, која уговор закључује у својству купца у име и за рачун пет својих чланица: „ПРОДАВАЦ има право да средством обезбеђења из члана 7. овог уговора наплати од КУПЦА-Регионалог центра износ додатно одобрених рабата из члана 6. овог уговора у случају да КУПАЦ-Регионални центар не испоштује обавезе из овог уговора, а нарочито обавезу обезбеђења уговореног простора у својим МП објектим, предвиђену чланом 3. овог уговора; члану 6. Уговора о пословнотехничкој сарадњи закљученог 07.03.2007.г. са РИЧ д.о.о. Прокупље: „Ако не поштује обавезе, Рич враћа уплаћена средства увећана за износ затезне камате“; члану 3. Уговора закљученог 01.12.2008. године са СТАР Кића д.о.о. Уб: „Купац користи додатни рабат из чл. 2.2. овог уговора јер у својим трговинама продаје искључиво сладолед, тесто, поврће, воће и рибу „ФРИКОМ“ производње. „Фриком“ а.д. задржава право да накнадно терети купца за додатно одобрени рабат од почетка склапања уговора, уколико се купац не буде придржавао одредби овог уговора“; члану 7. Уговора о пословно-техничкој сарадњи закљученог 11.03.2009.г. са АЛФА д.о.о. Јагодина: „У случају непоштовања обавеза из овог уговора, АЛФА је у обавези да Фикому надокнади стварну штету насталу због изгубљене добити а Фриком задржава право да по истеку текуће године једнострано раскине уговор без последица“; - уговарало непримерене и неоправдано кратке рокове у којима је Фриком могао остварити своје право на једнострано раскид уговора у случају да купац-малопродавац не извршава своје уговорне обавезе, а нарочито оне дефинисане битним одредбама у погледу примене цена у даљој продаји и ексклузивитета у расхладним уређајима и у малопродајним објектима, и то у члану 9.3. односно члану 10.3. који је наведен у више језичких варијанти, али са недвосмислено истоветним значењем: “Отказни рок овог уговора је три дана, а уколико купац не извршава или неуредно извршава овим уговором преузете обавезе, Фриком задржава право једностраног раскида уговора са отказним роком од три дана“, или: “Фриком задржава право једностраног раскида уговора са отказним роком од 3 дана уколико купац не извршава или неуредно извршава овим уговором преузете обавезе“ (Уговори о продаји закључени 26.01.2009.г. и 26.01.2010.г. са Аура Комерц д.о.о. Борча; Уговор о продаји закључен 20.08.2009.г. и Уговор о продаји закључен 06.12.2010.г. са Приманова д.о.о. Лесковац; Уговори о продаји закључени 20.04.2010. и 30.04.2010.г. са РИЧ д.о.о. Прокупље; Уговор о продаји закључен 04.03.2010.г. са СТАР Кића д.о.о. Уб), или: „Отказни рок овог уговора је 30 дана а уколико купац не извршава или неуредно извршава овим уговором преузете обавезе, Фриком задржава право једностраног раскида уговора са отказним роком од 3 дана“ (Уговор о купопродаји закључен 17.02.2010.г. са Фортуна Маркет д.о.о. Аранђеловац; Уговор о продаји закључен 25.02.2010.г. са Мегамаркет д.о.о. Смедеревска Паланка; Уговор о продаји закључен 29.03.2010.г. са Новитас д.о.о. Шабац; Уговор

о продаји закључен 02.03.2010.г. са Метеор д.о.о. Шимановци), или :„Отказни рок овог уговора је ___ дана, а уколико купац не извршава или неуредно извршава овим уговором преузете обавезе, продавац задржава право једностраног раскида уговора са отказним роком од 3 дана“ (Уговор о продаји закључен 25.12.2010.г. са РИЧ д.о.о. Прокупље; Уговор о продаји закључен 25.06.2010.г. са Реал Ехтра д.о.о. Петровац; Уговор о продаји закључен 07.04.2010.г. са СТР Кића, Жагубица; члан 13. Уговора о продаји закљученог 29.04.2010.г са Традиционалном трговином д.о.о. Београд);

- уговарало и примењивало различите услове пословања на исте послове са различитим купцима-малопродавцима, а нарочито у погледу рокова плаћања, који су уговарани у распону од: једног дана (Уговор о продаји закључен 02.03.2010.г. са Метеор д.о.о. Шимановци; Уговор о продаји закључен 10.03.2010.г. са Васиљевић и син д.о.о.), преко 15 дана (Уговор о продаји закључен 14.09.2009.г. са Абади д.о.о. Београд; Уговор о продаји закључен 31.01.2010.г. са Луки Комерц д.о.о. Пећинци), 25 дана (Уговор о продаји закључен 09.02.2010.г. са Аура Комерц д.о.о. Борча), 30 дана (Уговор о продаји закључен 20.04.2010.г. са РИЧ д.о.о. Прокупље; Уговор о продаји закључен 10.03.2010.г. са Васиљевић и син д.о.о. Панчево), 40 дана (Уговор о продаји закључен 16.03.2004.г. са ДИС д.о.о. Крњево, у примени до 12.01.2010.г.), 45 дана (Уговор о продаји закључен 25.02.2010.г. са Мегамаркет д.о.о. Смедервска Паланка; Уговор о продаји закључен 06.12.2010.г. са Прима Нова д.о.о. Лесковац; Уговор о продаји закључен 07.04.2010.г. са СТР Кића, Жагубица), 60 дана (Уговори о продаји закључени са РИЧ д.о.о. Прокупље 30.04.2010.г. и 25.12.2010.г.; Уговор о продаји закључен 04.03.2010.г. са СТАР Кића д.о.о. УБ; Уговор о продаји закључен 14.04.2010.г. са Валди д.о.о. Суботица); 80 дана (Уговори о продаји закључени 17.03.2009.г. и 07.04.2011.г. са Рекић д.о.о. Нови Пазар; Уговор о продаји закључен 23.07.2009.г. са Аман д.о.о. Сурчин), до 120 дана (Уговор о купопродаји закључен 31.01.2010.г. са Луки Комерц д.о.о. Пећинци), повраћаја робе у случају лоших резултата продаје и/или истека рока употребе (Уговор о купопродаји закључен 10.04.2009.г. са Здравом Алијансом д.о.о. Београд; Уговор о продаји закључен 29.04.2010.г. са Традиционалном трговином д.о.о. Београд; Уговор о продаји закључен 31.01.2010.г. са Луки Комерц д.о.о. Пећинци; Анекс Уговора о продаји закључен 29.03.2010.г. са Новитас д.о.о. Шабац; Уговор о пословној сарадњи закључен 13.04.2010.г. са ТУШ ТРАДЕ д.о.о. Нови Сад), као и отказних рокова уговора, и то: 3 дана (Уговор о продаји закључен 20.04.2010.г. са РИЧ д.о.о. Прокупље), 5 дана (Уговор о продаји закључен 14.04.2010.г. са Валди д.о.о. Суботица), 7 дана (Уговор о продаји закључен 06.12.2010.г. са Прима Нова д.о.о. Лесковац; Уговор о продаји закључен 30.04.2010.г. са РИЧ д.о.о. Прокупље; Уговор о продаји закључен 28.10.2010.г. са ТИМ М&Ј д.о.о. Београд), 10 дана (Уговор о продаји закључен 10.03.2010.г. са Васиљевић и син д.о.о. Панчево), 15 дана (Уговор о продаји закључен 14.09.2009.г. са Абади д.о.о. Београд; Уговор о купопродаји закључен 31.01.2010.г. са Луки Комерц д.о.о. Пећинци), 30 дана (Уговор о продаји закључен 26.01.2009.г. са Аура Комерц д.о.о. Борча; Уговор о продаји закључен 17.02.2010.г. са Фортуна Маркет д.о.о.

Аранђеловац; Уговор о купопродаји закључен 10.04.2009.г. са Здравом Алијансом д.о.о. Београд; Уговор о продаји закључен 02.03.2010.г. са Метеор д.о.о. Шимановци; Уговори о продаји закључени 17.03.2009.г. и 07.04.2011.г. са Рекић д.о.о. Нови Пазар).⁷¹

Извод из Образложења Решења XII: „Комисија је у овом примеру утврдила да је учесник извршио повреду конкуренције са циљем слабљења и истискивања са тржишта постојеће конкуренције, као и стварања значајне баријере за улазак на тржиште нових конкурената, уз истовремено јачање сопственог доминантног положаја на тржишту, што је за ефекат имало значајно ограничавање и нарушавање конкуренције на релевантном тржишту [подвукао аутор]. Као меру заштите конкуренције учеснику је одређена обавезе плаћања новчаног износа у висини 4% од укупног годишњег прихода оствареног у 2009. години што износи 301.950.520,00 РСД. Као релевантно тржиште производа одређено је тржиште veleпродаје индустријског сладоледа, док је као географско тржиште одређена територија Републике Србије.”

Табела 12. *Случај 12*

врста повреде	начин повреде	покретање поступка	исход пред Комисијом	судбина предмета	санкција
ограничавање, нарушавање или спречавање конкуренције	слабљења и истискивања са тржишта постојеће конкуренције, као и стварања значајне баријере за улазак на тржиште нових конкурената, уз истовремено јачање сопственог доминантног положаја на тржишту – преко типских уговора које је закључивала са купцима (Чл. 16. став 2. тач. 4. Закона)	<i>ex officio</i>	Решење којим се утврђује повреда конкуренције	Решен	Ночана казна и мера понашања

Креатор табеле: аутор

⁷¹ Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-329/2012-16, од 19.11.2012. године <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2014/03/povreda-konkurencije-frikom.pdf> (у наставку: **Решење XII**).

7.2. Збирна анализа дванаест случајева повреде конкуренције

У претходном одељку приказано је укупно дванаест (12) случајева повреде конкуренције који су решавани пред домаћом Комисијом за заштиту конкуренције. Конкретније, свих дванаест приказаних случајева могу се подвести под законску дефиницију *ограничавања, нарушавања или спречавања конкуренције*. Сви поступци су покренути по службеној дужности и окончани решењем Комисије којим се утврђује повреда конкуренције. Од дванаест посматраних предмета, *два* су решена одлуком Комисије, али су након поднете тужбе Управном суду враћена Комисији на поновно одлучивање (у једном случају уложен је и захтев Врховном суду за преиспитивање одлуке-пресуде Управног суда), а *десет* је окончано у првостепену поступку пред Комисијом (без подношења тужбе Управном суду). У укупно *седам* од дванаест предмета, изречена је **новчана казна**; **десет** пута **мера понашања**, при чему су заједно изречене **пет** пута и **мера понашања и новчана казна**, само **мера понашања четири** пута, а само **новчана казна два** пута, а **једном** **мера заштите конкуренције и мера понашања**. **Наметање неправичних услова пословања или неправичне цене (члан 16, став 2 тачка 1 Закона)** јавља се у 50% одлука Комисије (6 од 12) као конкретан разлог повреде конкуренције, односно злоупотребе доминантног положаја; **примењивање неједнаких услова пословања на исте послове са различитим учесницима на тржишту, чиме се поједини учесници на тржишту доводе у неповољнији положај у односу на конкуренте (члан 16, став 2 тачка 3 Закона)** јавља се четири пута (око 33%); **ограничавање производње, тржишта или техничког развоја (члан 16, став 2 тачка 2 Закона)** јавља се једанпут (око 8,33 %); **условљавање закључења уговора тиме да друга страна прихвати додатне обавезе које по својој природи или према трговачким обичајима нису у вези са предметом уговора (члан 16, став 2 тачка 4 Закона)** јавља се четири пута (око 33%). Ради прегледности, збирну анализу приказујемо у табели 13.

Табела 13. Збирна анализа случајева пред Комисијом за заштиту конкуренције

	Први степен: решено	Тужба УС	новчана казна	мера понашања	новчана казна и мера понашања	мера заштите конкуренције	чл. 16, ст. 2, тач. 1	чл. 16, ст. 2, тач. 2	чл. 16, ст. 2, тач. 3	чл. 16, ст. 2, тач. 4
укупно	10	2	7	10	5	1	50%	8%	33%	33%

8. Закључак

Постојање доминатног положаја на тржишту представља један од услова за потенцијалне злоупотребе. Компаније које имају монопол или олигопол, односно специфичну тржишну структуру, склоне су да користе своју позицију како би наметале услове које конкуренција тешко прихвата. Осим тога, своју позицију компаније не користе само према конкурентима већ и према потрошачима, односно купцима.

Релевантном законском регулативом се уређује заштита конкуренције на тржишту Републике Србије и то у циљу економског напретка и добробити целокупног друштва, а нарочито користи потрошача, што заправо указује на то да је корист потрошача крајњи циљ примене законских одредби о заштити конкуренције. Управо то даље потврђује повезаност између реализације тржишне моћи од стране апсолутно доминантног учесника на тржишту, с једне стране, и потрошача, као директних корисника услуга, с друге стране.

Поједини аутори у Србији критикују постојеће стање у Србији у области примене одредаба Закона о заштити конкуренције, потом покрећу и питање његове компатибилности са стандардима политике конкуренције Европске уније, а самим тим и питање фактичке примене стандарда политике конкуренције Србије. У овом раду анализирали смо релевантне норме *домаћег* Закона о заштити конкуренције и њихову примену у пракси, а за детаљнију анализу компатибилности домаћег Закона и европских стандарда у овој области, упутили смо на одређене референце и тиме отворили врата за будућа истраживања, упркос чињеници да постоји обиље литературе на задату тему.

Узимајући обзир речено, у праву конкуренције Србије уочава се постепено побољшање. У Србији је 2005. године донет први Закон о заштити конкуренције чије су одредбе делимично биле компатибилне са правом конкуренције ЕУ. Новим законом, који је усвојен 2009. године, а новелиран 2013. године, учињено је значајно приближавање европским прописима. Нови закон несумњиво представља покушај да се исправе све грешке и пропусти који су били садржани у претходном законским решењима.

Такав приступ је веома охрабрујући, у смислу позитивног тренда у усвајању обухватнијих и прецизнијих решења усаглашених с европским прописима, и све темељнијом применом истих, што је солидна основа за закључак да ће у годинама које следе стање у овој области у Србији бити много боље, ако не и сасвим добро уређено.

Сматра се да би се постојећа регулатива конкуренције унапредила уколико би сва надлежна тела и субјекти, чији рад је од значаја за конкуренцију, редовно образовала кроз упознавање са европским правом у овој области. Европско право је од посебног значаја јер има дужу традицију и мора се користити као пример телима у Републици Србији да постигну напредак на тржишту и на пољу конкуренције уопште.

На крају, санкције које сада постоје како би се спречила злоупотреба доминантног положаја нису довољно јако оружје у борби против овако великог проблема који је у стању не само да угрози конкуренцију и потрошаче, већ и привреду једне земље. Због тога, треба увести нове санкције и поштрити постојеће.

Коначно, збирна анализа дванаест решења Комисије за заштиту конкуренције указује на то да је наметање неправичних услова пословања или неправичне цене (члан 16, став 2 тачка 1 Закона) најчешћи облик повреде конкуренције у правном систему Републике Србије. Такође, приметна је одређена превага мера понашања, као санкције коју изриче Комисија, у односу на новчане казне и нарочито у односу на друге санкције. Свакако је потребан већи узорак одлука Комисије како би се извукао јаснији закључак о доминацији одређених санкција над другим и давања одређеног суда о „благости”, односно „строгости” Комисије. Овај рад отвара простор за будућу детаљнију статистичку анализу одлука домаће Комисије за заштиту конкуренције током времена и нарочито у односу на друге државе.

ABUSE OF A DOMINANT POSITION – CONCEPT AND PRACTICE

SUMMARY

The existence of a dominant position in the market is one of the conditions for potential abuse. Companies that have a monopoly or oligopoly, or a specific market structure, tend to use their position to impose conditions that are difficult for the competition to accept. Besides that, companies use their position not only towards competitors but also towards consumers and customers.

Relevant legislation regulates the competition protection on the market of the Republic of Serbia for the purpose of economic progress and welfare of the entire society, and especially for the benefit of consumers, which actually indicates that consumer benefit is the ultimate goal of implementing legal provisions on competition protection. This further confirms the connection between the realization of market power by the absolutely dominant market participant, on the one hand, and consumers, as direct users of services, on the other hand.

Some authors in Serbia criticize the current situation in Serbia in the field of application of the provisions of the Law on Protection of Competition, then raise the issue of its compatibility with European Union competition policy standards, and therefore the question about actual application of Serbian competition policy standards.

However, Serbia's competition law is gradually improving. In 2005, the first Law on Protection of Competition was passed in Serbia, which provisions were partially compatible with EU competition law. The new law, passed in 2009 and amended in 2013, has made a significant approximation to European regulations. The new law undoubtedly represents an attempt to correct all the mistakes and omissions that were contained in the previous legal solutions.

Such an approach is very encouraging, in terms of a positive trend in the adoption of more comprehensive and precise solutions harmonized with European regulations, and more thorough application of the same, which is a solid basis for conclusion that in the coming years the situation in Serbia will be much better, if not quite well arranged.

It is believed that the existing competition regulations would be improved if all competent institutions and state authorities, whose work is important for competition, were regularly educated through introduction with European law in this area. European law is of

special importance because it has a longer tradition and it must be used as an example to institutions and state authorities in the Republic of Serbia in order to achieve progress in the market and in the field of competition in general.

In the end, the sanctions that now exist in order to prevent the abuse of a dominant position are not strong enough weapons in the fight against such a big problem that can not only endanger competition and consumers, but also the economy of the whole country. Therefore, new sanctions should be imposed and existing ones should be tightened.

ЛИТЕРАТУРА

Књиге и чланци:

1. Беговић, Б., Лабус, М., Јовановић. А., *Економија за правнике*, Правни факултет Универзитета у Београду, Центар за издаваштво и информисање, Београд, 2013.
2. Беговић, Б., Павић, В., *Шта је то конкуренција и како се штити?*, Центар за либерално-демократске студије, Београд, 2010.
3. Беговић, Б., Павић, В., Поповић В., Д., *Увод у право конкуренције*, Правни факултет Универзитет у Београду, Београд, 2012.
4. Behrens, P., The Ordoliberal Concept of “Abuse” of a Dominant Position and its Impact on Article 102 TFEU, Discussion Paper No. 7/15, September 2015, Europa-Kolleg Hamburg, Institute for European Integration, pp. 1-34, доступно на: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2658045
5. Bradford, A., Chilton, A. S., Competition Law around the World from 1889 to 2010: The Competition Law Index, *Journal of Competition Law & Economics*, Volume 14, Issue 3, September 2018, pp. 393-432.
6. Dornean, A., Mărginean, M., Effects Analysis in Abuse of Dominance Cases in European Union, *Journal of Public Administration, Finance and Law*, Issue 10/2016, pp. 212-221.
7. Kindlberger, C., *Међународна економија*, Вук Караџић, Београд, 1974.
8. Матић Бошковић, М., „Заштита конкуренције у Србији – функционисање механизма заштите”, У: *Заштита конкуренције и сузбијање монопола*, уредник: мр Марина Матић Бошковић, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србија, Београд, 2014.
9. Николић, Љ., Мојашевић, А., *Економија за правнике*, Медивест, Ниш, 2016.
10. Николић, Љ., Политика заштите конкуренције у Србији – донети и ограничења, *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, Ниш, Правни факултет, 2019, Бр. 84 (2019), стр. 151–170.
11. Office of Fair Trading (OFT), *Abuse of a dominant position, Understanding competition law*, Competition law guidelines, December 2004, доступно на: <https://www.gov.uk/government/publications/abuse-of-a-dominant-position>
12. Перовић, Д., *Злоупотреба доминантног положаја на примеру компаније Michelin*, Универзитет Сингидунум, Београд, 2015.

13. Прокопијевић, М., „Зашто је потребна политика конкуренције?”, У: *Заштита конкуренције и сузбијање монопола*, уредник: мр Марина Матић Бошковић, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србија, Београд, 2014.
14. Радојичић, Ч., „Злоупотреба доминантног положаја (предмет „ФРИКОМ” – анатомија једне повреде конкуренције)”, У: *Заштита конкуренције и сузбијање монопола*, уредник: мр Марина Матић Бошковић, Удружење јавних тужилаца и заменика јавних тужилаца Србија, Београд, 2014.
15. Рајчевић, Т., *Право конкуренције Европске уније: основне поставке*, Влада Републике Србије, Канцеларија за придруживање Европској унији, Београд, 2005.
16. Scott, A., *The Evolution of Competition Law and Policy in the United Kingdom*, *LSE Law, Society and Economy Working Papers 9/2009*, London School of Economics and Political Science Law Department, pp. 1-26, доступно на: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1344807
17. Стефановић, С., *Право Србије и право Европске уније – хоризонтални споразуми*, Задужбина Андрејевић, Београд, 2017.
18. Здравковић, Д., Петровић, Ј., *Дискриминација ценама на тржишту авио – саобраћаја*, Природно-математички факултет Универзитет у Нишу Ниш, 2013.
19. Здравковић, Д., Стојановић, Б., Ђорђевић, Д., Стојановић, И., *Теорија и политика цена*, Економски факултет Универзитет у Нишу, Ниш, 2000.

Правни извори:

1. Consolidated Versions of the Treaty on European Union and Treaty on the Functioning of the European Union – TFEU, Official EN Journal of the European Union, (2012/C 326/01), доступно на: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2012:326:FULL:EN:PDF>
2. Закон о заштити конкуренције, „Службени гласник РС”, бр. 51/2009 и 95/2013.
3. Уредба о критеријумима за одређивање релевантног тржишта, „Службени гласник РС“, 89/2009.
4. Уредба о садржини и начину подношења пријаве концентрације, „Службени гласник РС“, бр. 5/2016.
5. Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-290/2020-3, од 24.12.2020. године, доступно на: <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2021/02/Resenje-Nis-ekspres-.pdf>

6. Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-336/2018-30, од 18.06.2018. године, доступно на: <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2018/06/5-0-02-336-2018-30-EPS.pdf>.
7. Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-90/2017-131, од 23.10.2017. године, доступно на: <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2020/01/Resenje-InterTursPlus1.pdf>
8. Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-563/2016-60 <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2017/01/RESENJE-EPS-Distribucija1.pdf>
9. Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-27/14-15 Веза: 5/0-02-831/12, 5/0-02-29/13 <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2014/12/JKP-Pogrebne-usluge-Resenje-27.11.2014.pdf>
10. Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-03-92/2011-1 <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2011/08/Resenje-JKP.pdf>
11. Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-43/2011 Веза: број 5/0-02-607/2010-3 <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2014/12/Resenje-Imlek-24.01.20111.pdf>
12. Решење Комисије за заштиту конкуренције, број: 5/0-02-10/10-1 Веза: 5/0-02-227/09 <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2012/03/Resenje-EKI-Transfers-12.01.2010.pdf>
13. Решење Комисије за заштиту конкуренције, бр: 5/0-01-73/08-59 <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2012/03/Resenje-SBB-26.12.2008.pdf>
14. Решење Комисије за заштиту конкуреције <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2012/03/Resenje-Imlek-25.01.2008.pdf>
15. Решење комисије за заштиту конкуренције, бр. 5/0-02-117/07-1 <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2018/10/Resenje-BAS.pdf>
16. Решење Комисије за заштиту конкуренције, Број: 5/0-02-329/2012-16 Веза: 5/0-02-211/2011 Веза: 5/0-02-360/2010 <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wpcontent/uploads/2014/03/povreda-konkurencije-frikom.pdf>

Остали извори:

1. Belox, Analiza relevantnog tržišta, <https://www.belox.rs/sr/articles/usluge/za-tita-konkurencije/analiza-relevantnog-tr-i-ta>.

2. Bizlife, #BIZkolegijum: “Kvalitetna regulacija tržišta neophodna za stvaranje povoljne poslovne klime”, <https://bizlife.rs/bizkolegijum-kvalitetna-regulacija-trzista-neophodna-za-stvaranje-povoljne-poslovne-klime-video/>
3. Комисија за заштиту конкуренције (КЗК), ПРИМЕНА ЧЛАНА 58. ЗАКОНА О ЗАШТИТИ КОНКУРЕНЦИЈЕ, <http://www.kzk.gov.rs/kzk/wp-content/uploads/2015/05/misljenje-primena-clana-58-zakona-o-zastiti-konkurencije-13052015.pdf>
4. Nenadić, N., Božić, V., *Vladavina prava kroz poglavlje 8 Politika konkurencije*, Nacionalni konvent o Evropskoj uniji, Kingdom of the Netherlands, 2021, https://uploads-ssl.webflow.com/5e9038a5fc30d378d256622b/5fbb7b6008565f4bbd314ba8_Vladavina%20prava%20Poglavljje%208%20-%20Zastita%20konkurencije.pdf

БИОГРАФИЈА

Александар Јовић рођен је у Нишу 02.12.1996. године. Завршио је основну школу „Цар Константин“ у Нишу, након чега је уписао Медицинску школу „Др Миленко Хацић“, смер физиотерапеутски техничар. Након завршетка средње школе, исте године уписао је Правни факултет Универзитета у Нишу. Током студирања на Правном факултету у Нишу био је сертификовани учесник пројекта „Однос медијације и адвокатури“. Правни факултет завршио је у петогодишњем року 2020. године са просечном оценом 7,90. Октобра 2020. године, након завршених основних академских студија права, уписао је мастер академске студије права. Децембра месеца 2020. године уписао се у Адвокатску комору Ниш, као адвокатски приправник, ради стицања практичног знања, искуства и оспособљавања за полагање правосудног испита. Од децембра 2020. године обавља приправнички стаж код адвоката Наташе А. Николић где стиче значајно искуство неопходно за даље усавршавање. Говори енглески језик.

**ИЗЈАВА О ИСТОВЕТНОСТИ
ШТАМПАНОГ И ЕЛЕКТРОНСКОГ ОБЛИКА МАСТЕР РАДА**

Име и презиме аутора мастер рада: Александар Јовић

Наслов мастер рада: Злоупотреба доминантног положаја у домаћем праву – појам, облици и пракса

Ментор: Проф. Др Александар С. Мојашевић

Изјављујем да је електронски облик мастер рада у pdf формату истоветан штампаном облику, који сам предао/ла Правном факултету Универзитета у Нишу.

У Нишу, 04.10.2022

Потпис аутора

ИЗЈАВА О АУТОРСТВУ И ОДОБРАВАЊУ ОБЈАВЉИВАЊА МАСТЕР РАДА

Изјављујем да је мастер рад, под насловом Злоупотреба доминантног положаја у домаћем праву – појам, облици и пракса

пријављен и одбрањен на Правном факултету Универзитета у Нишу:

- резултат сопственог истраживачког рада;
- да овај мастер рад у целини, нити у деловима, нисам пријављивао/ла на другим факултетима, нити универзитетима;
- да нисам повредио/ла ауторска права, нити злоупотребио/ла интелектуалну својину других лица.

Дозвољавам да се овај мастер рад чува у библиотеци и објави на сајту Правног факултета Универзитета у Нишу, са подацима о датуму одбране и комисији пред којом је рад брањен.

Аутор мастер рада: Александар Јовић

У Нишу, 04.10.2022

Потпис аутора

